

Demeter Lajos

HÁROMSZÉKI HONVÉDEK, NEMZETŐRÖK, HONLEÁNYOK ÉS HONFIAK AZ 1848–1849. ÉVI SZABADSÁGHARCBAN – BARÁTOS

Az orbaiszéki Barátosról összesen 62 szabadságharcos nevét sikerült egybegyűjteni. Valójában számuk jóval nagyobb lehetett, megközelíthette a 100–110-et. Erre lehet következtetni a falu anyakönyveiből, ezt feltételezi az 1880–1910 között elhunyt azon barátosi férfiak száma, akik a szabadságharc idején 18–40 év körüliek lehettek.

Könyvészeti és levéltári kutatásaink során igyekeztünk minden egyes személyt beazonosítani. Megpróbáltuk a barátosi református egyházközség anyakönyveiből születésük, keresztelésük, illetve elhalálozásuk dátumát, szüleik, testvéreik, feleségeik, gyermekeik nevét, a rájuk vonatkozó személyi adatokat kikeresni. A beazonosítások nem minden esetben sikerültek, ezért a rendi hovatartozás szerint, hogy hányan voltak székely nemesi származásúak, katona, illetve jobbágy renden lévők, csak megközelítő arányt állapítható meg.

Az összeállított adattárunkban szereplő barátosiak nagy része a katona renden lévők közé tartozott. Beazonosított függőségben lévő családból való csak három közvitéz volt, azonban a rendi hovatartozását pontosan be nem azonosított 11 honvéd közül a családnevek alapján 60–70 százalékuk a jobbágy rendhez tartozó lehetett. A Barátoson élő nemesi családok tagjai közül a szabadságharcban a három barátosi Balog-, a három pákói Szonda-testvér, czofalvi Csia Farkas őrmester, barátosi Balog Károly hadnagy és Bartók Dénes közvitéz vett részt. A Balog-testvérek közül Ferenc főhadnagy, István hadnagy, Zsigmond őrmester, a pákói Szondák közül Lajos feltételezhetően hadnagy, László őrmester, Sándor közvitéz volt. A 38 katona rendű közül 1 őrnagy, 2 százados, 4 hadnagy, 7 tizedes, 23 közvitéz harcolt a szabadságharcban.

A falu hősi halottjai közül 1849-ben András Pál és Karácson Sámuel Abrudbányánál, Beder László és Márk Lajos Nagyszebennél, Simon János a Tömösi-szoros, Porzsolt Ferenc Brassó védelmében esett el. A hősi halottak közé soroltuk Fadgyas Lázárt és Porzsolt Mózesét is. Előbbi a „Cordonon”, azaz

Háromszék határvonalán határőri szolgálat teljesítése közben 1848. aug. 19-én a kolerába halt bele, utóbbi 1848. dec. 16-án Háromszék önvédelmi harca idején „Comandóba holt meg”, feltehető a rendkívüli télben a kihűlés végezhetett vele.

*

A barátosi református egyház legrégebbi anyakönyvébe a korabeli lelkészek feljegyezték azoknak a falubeli, hősi halált halt székely határőröknek a nevét is, akik távol hazájuktól, idegen hatalmi érdekek miatt áldozták életüket, estek el harcmezőkön, veszttek oda táborokban, kórházakban. Nevük felsorolásával, itt örökítjük meg nevüket:

Az 1778–79-es bajor örökösödési háborúban „Porsot József, András fia a Tábori Ispotályba” [1778],¹ „Porsot Josef a Táboron Silésiába” halt meg [1779].²

Az 1788–89-es török háborúban „Pál Ferentz a Török Fegyvere miat[t] 29. 9bris [1789.]”³ halt hősi halált.

A franciák elleni és a napóleoni háborúk ideje alatt 1796-ban „Péter Miháj a Táboron Szép halállal, de die protest[atur]”⁴ halt meg, Veres Sigmond elesett a Frantzson 30. 8ris.”⁵

A falu lelkésze, Kelemen József 1806 januárjának végén kaphatta meg a hírt az 1805. december 2-i austerlitz-i csatában elesett falusfeleiről. Nevüket ekképpen örökítette meg: „Dobollyi László a Morva[ország]i ütközetben holt [me]g 26^a Januárius [1806.], Butsi Pál is ott, Pál Gábor is ott, Péter Ferenc is ott, Dobolyi Elek is ott [esett el], Bedő Tamás ugyanakkor Pesten az Ispotályban, Pál András is ott az Ispotályban [halt meg]”.⁶ Austerlitznél vérzett el Bedő Pál is, özvegye temetésekor 1842. november 24-én – tisztelettel adózva az erényes asszony iránt – jegyezte be Zajzon András tiszteletes az anyakönyv rubrikájába, „Pál Sára 37 éve Özvegye néhai Bedő Pálnak, ki 1805-ben Austerlitznél Táborba elesett”, élt 66 évet meghalt 1842. nov. 22.⁷

¹ SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 64v.

² Uo., fol. 65r.

³ Uo., fol. 68r.

⁴ Uo., fol. 69v. A napot illetően fenntartással él.

⁵ Uo., fol. 70r.

⁶ Uo., fol. 74r.

⁷ SÁL, Fond 105, nr. 156, fol. 91v.

A napóleoni háborúk áldozatai közé sorolható 1810-ből Bartha Ferenc, aki május 18-án a „táborból hazajövén” halt meg, és Kató József fia, ifj. Kató László is, aki „a mostani felállítandó Vadász Batalion Verbunkossa lévén, Papoltzon gyilkos kéz által megöletett 29dik Jul[ii]” 1810.⁸

A már említett Kelemen József barátosi lelkész, későbbi orbaiszéki esperes 1815 végén ismét „oda lett” barátosi férfiak nevét kellett hogy megörökítse az anyakönyvben: „Porsolt Josef Huszár Frantzia Orsz[ág]ba, Finta Josef Huszár Frantzia Orsz[ág]ba”; Gy. K. Porsolt Dániel, Gy. K. Bedő Mihály, Gy. K. Si-

mon Elek, Gy. K. Tamás János – ezek Olosz Orsz[ág]ba” haltak hősi halált.⁹

Az 1866-os porosz–osztrák háborúban, idegen érdekekért vívott csatában áldozta életét Barátosról Karácsony Lajos és Német Sándor. Karácsony Mózesné fia, a 28 éves Karácsony Lajos 1866. júl. 20-án „háborúban kapott seb követke[ztében] Hertzberg”-nél, Német Sándor, aki feltehetően Karácsony Lajossal egy korosztályba tartozott, Horschitban halt meg. Előbbinek „végtiszteletet” Barátoson a templomban 1867. márc. 18-án, utóbbinak márc. 24-én tartottak.¹⁰

Adattár

†**ANDRÁD PÁL** (ker. 1822. okt. 16. Barátos – 1849. Abrudbánya) – *közvitész* (?), hősi halott. Gyalog katona rendhez tartozó család sarja. Református vallású. Andrád Mária szerelemgyermek. Elesett Abrudbányánál.

SÁL, *Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 15r, 39r; Székely Nemzet, 1883/191; Nemere, 1883/101.*

BALOG FERENC (ker. 1818. szept. 20. Barátos – ? Barátos?) – *főhadnagy*. Székely nemesi családból származott. Református vallású. Apja, tekintetes Balogh Lajos feltehetően azonos azzal a „Ludovicus de Baratos nob[ilis]”-szel, aki 1807-ben a székelyudvarhelyi Református Kollégium diákja volt. Szülei 1814. febr. 28-án esküdtek Barátoson. Anyja, Kováts Trézsia viszonylag fiatalon, élete 48. évében, 1844. szept. 16-án hunyt el. Apja, Balogh Lajos 82. éves korában, 1871. júl. 19-én halt meg. Testvérei: Lajos (1816. jún. 4. – 1844. nov. 4.), József (1821. jan. 7.), Mária (1823. aug. 3.), István (1825. aug. 28.), Imre (1827. szept. 13.), Zsigmond (1829. jún. 14.), Zsófia (1832. jan. 29.), Anna (1836. febr. 17.) és Pál (1839. okt. 6.). Testvérei közül István mint főhadnagy, Zsigmond pedig mint őrmester harcolt a szabadságharcban.

1848. szept. 3-án nősült. Ügyvéd volt, harmincéves, mikor feleségül vette „lovag főhadnagy”, azaz cs. kir. székely huszár főhadnagy „n[eme]s Mircse Mózes úr” leányát, az akkor 30 éves Mircse Sárát. Fiuk, Albert 1849. júl. 29-én született. Felesége első gyermekük megszülése után néhány napra, 1849. júl. 3-án meghalt. Feltehetően azonos azzal a Fran[ciscus] Balogh diákkal, aki 1833. júl. 15-én jegyezte magát a székelyudvarhelyi Református Kollégiumban. A szabadságharc alatt, 1848–1849-ben főhadnagy, kit Bem József léptetett elő. Feltehetően azonos azzal a Balog Ferenc nemzetőr hadnaggal, kit 1849. ápr. 5-én ápr. 3-tól számítandó rang és illetményel a „Szebenben alakulandó marosszéki zászlóaljhoz” hadnagynak neveztek ki, majd Bem apó később főhadnaggyá léptetett elő.

A fegyverletétel után szülőfalujába húzódott vissza. A Honvéd segélyalap 3463/1868. számú kimutatása szerint 1867-ben Barátoson élt, mint földbirtokos. Négy(!) gyermek apja volt. Az utóbbi adat feltételesen fogadható el. Lehet hogy elírás, félreolvasás következtében 1 gyermek helyett tévesen 4-et írtak az említett Honvéd Segélyalap nyilvántartásába. A barátosi református egyház anyakönyveiben neve 1849 után egyszer sem szerepel. Nincs bejegyezve sem mint aki másodszor nősült, sem mint aki második feleségétől született három gyermekét megkeresztelte volna. Ennek ellenére lehetséges, hogy négy gyermekes családapa

volt, barátosi illetőségüként vették nyilvántartásba, de új családjával valahol máshol lakott.

SÁL, *Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 27r, 29r, 33r, 36r, 40v, 44r, 48r, 51v, 56r, 122v, nr. 156, fol. 5r, 8v, 19r, 93v, 99v, 125v–126r, 141v; MOL, K 57, 3463/1868; NAGY Sándor 1896, LI; BONA Gábor 1998, I, 79; ALBERT Dávid 2005, 103, 123.*

BALOGH ISTVÁN, barátosi (ker. 1825. aug. 28. Barátos – 1882. dec. 1. Barátos) – *hadnagy*. Református vallású. Balogh Ferenc honvéd főhadnagy öccse, Balog Zsigmond honvédőrmester bátyja. Felesége Szonda Sándor lánya, Szonda (Teréz) Trézsi, aki mikor feleségül vette 1865-ben, 29 éves hajadon volt. 1919. febr. 9-én hunyt el, 84. éves korában. Gyermekük: Sándor (1866. márc. 29.), Trézsi (1868. ápr. 11. – 1904. febr. 29.), Miklós (1870. jún. 17.), Krisztina (1873. márc. 15.) és Lajos (1875. aug. 1.). Terézia (Trézsi) Sepsimartonosra, Forró Kálmánhoz ment feleségül. Krisztinát Bedő József vette nőül.

Pontos kiléte kétséges. Két Balog Istvánról vannak feljegyzések. Az egyik tüzér, a másik feltehetően huszár közlegény volt. Mindketten emigráltak 1849-ben, a tüzér Balog István 1854-ben molnár, a másik Balog István kocsis Isztambulban.

A barátosi születésű Balogh István 1848 előtt a székelyudvarhelyi kollégium diákja. Jogász. Nagy Sándor a *Háromszék önvédelmi harcra 1848–49* című könyvében úgy említi, mint aki „élénk és tüzvérű fiú volt és bátor tüzér”.

Az 1849-ben a 15. (Mátyás) huszárezredben harcoló Balog István is székelyudvarhelyi diák volt. Szabó György, a székelyudvarhelyi kollégium igazgatója 1849. márc. 31-én, hogy kollégiumát újból beindíthassa, „a hadiszolgálatból elbocsátását eszközölni” kívánta, de ő továbbra is alakulata kötelékében maradt, mert közben a nagyszebeni csata után Bem a székely testőrszadba hadnagynak nevezte ki. Több csatában vett részt. A szabadságharc végéig szolgált. „Mint üldözött, idegen országban keres menedéket, hol, mint a hontalan Izrael, ott a Babylon folyóvizet felett, bujdosó társaival együtt bánan költi el a száműzetés sovány és keserves falatját.” Hosszú ideig Havasalföldön élt, kit ott „a sors és saját ügyessége tisztességes életmódra segítette.” Az 1860-as évek elején tért haza szülőfalujába, „beteges testében is visszahozá hazafiúi lelkének nemes lángolását, (...) lelkének egész buzgalomával munkált” nemzete jobb jövőjéért. „Az első közzétéveszté a hazafiúi érzés sokaknál hamvadó szikráját”, biztat: „védjük hát nemzeti szokásainkat, ápoljuk ősi erkölcsünket, tartsuk meg és műveljük nyelvünket, gyarapítsuk, értelmi, erkölcsi erőnket, mert a leigázó zsarnokságnak csak ezeken nem lehet

⁸ Uo., nr. 155, fol. 75v–76r.

⁹ Uo., fol. 78r.

¹⁰ SÁL, *Fond 105, nr. 156, fol. 120v–121r.*

diadala.” 1867-ben mint falujában élő földművest, szegény és beteges családapaként tartották nyilván. A rajta eluralkodó kór élete 58. évében végzett vele. Halotti búcsúztatóját falujának lelkeséje, az egykori 48-as honvéd tizedes, Vékás Lajos írta, és mondogatta el a temetésén.

Halála után két évvel eladásra vagy 12 év bérbeadásra a saját útján meghirdetett hagyatéka a faluban egy 3 holdas telek, rajta „kőház cserépfedéllel, szeszgyárépület téglából, emeletes, az új rendszer szerinti szerkezetnek építve zsindegy fedéllel, téglából rakott istálló 40 darab marhára” zsindegyes tetővel, illetve egy zsúpfedeles csűr.

SÁL, *Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 44r, nr. 156, fol. 48v–49r, 52v–53r, 55v–56r, 58v–59r, 62v–63r, nr. 159, fol. 8v–9r, 151v–152r, 109v–110r; Gyászbeszéd barátosi Balogh István felett (SzNM, K, Gyj. törzsgy.); MOL, K 57, 3463/1868; Székely Nemzet, 1883/196; NAGY Sándor 1896, 99; BONA Gábor 1998, I, 77; CSORBA GYÖRGY 1999, 362; PÁL-ANTAL Sándor – ZEPÉCZANER Jenő 2005, 290; ALBERT Dávid 2005, 103, 123; OSZK, <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/663648>.*

BALOG KÁROLY (ker. 1820. máj. 29. Barátos – 1877. jan. 6. Barátos) – *hadnagy*. Református vallású. Székely nemes családból származott. Apja „Ns. Balogh Antal úr”, anyja Deák Anna. Szülei 1818. jún. 14-én esküdtek a barátosi templomban. Testvérei: Ignác (ker. 1819. ápr. 4. – 1874. aug. 10.) és Zsigmond (ker. 1821. júl. 4.).

„Oskolát végzett”, 1837. „Julius Holnapja 1° napján a M[aros]Vásárhelyi Ev. Ref. Nemes Kollégium törvényének Somogyi Sándor senoirsága alatt” írt alá, mint akkor 17. éves diák. Hazakerülve a családi birtokon gazdálkodott. Feltehetően azonos az a Balog Károlyval, aki 1849 elején a 2. székely gyalogezredben őrmester, kit Bem 1849. márc. 8-ával hadnaggyá léptetett elő.

A Honvéd segélyalap 3463/1868. számú kimutatása szerint 1867-ben földműves, nő, 4 gyermek apja, Barátoson élt. 1869-ben is barátosi lakosként tartották nyilván. A barátosi református egyház anyakönyveiben sem házassága, sem pedig gyermekei nincsenek bejegyezve. Feltehetően nem is nősült meg, mint agglegény hunyt el.

SÁL, *Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 34r, 35r, 37r, 125v, nr. 156, fol. 128v–129r, 131v–132r; MOL, K 57, 3463/1868; KÁL, Fond 550, B 453/2; MIKÁR Zsigmond 1869, 78; NAGY Sándor 1896, XXXIV; TONK Sándor 1994, 160; BONA Gábor 1998, I, 79.*

BALOGH ZSIGMOND (ker. 1829. jún. 14. Barátos – ?) – *őrmester*. Református vallású. Székely nemes családból származott. Apja nemes Balogh Lajos, anyja Kováts Trézsia. Balogh Ferenc honvéd főhadnagy és Balogh István honvéd hadnagy testvére.

A szabadságharc alatt, 1848–1849-ben a 12. honvédszázalójban harcolt. 1861 szeptembere és 1862 augusztusa között az olaszországi magyar légió 4. gyalogszázadában szolgált. Feltehetően az 1860-as évek közepe táján jött haza szülőföldjére. 1869-ben még életben volt Barátoson. Adatokat házasságáról, gyermekei kereszteléséről, haláláról a barátosi egyházközség anyakönyveiben nem találtunk.

SÁL, *Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 51v; KÁL, Fond 550, B 185/2; LUKÁCS Lajos 1986, 244.*

BARTHA SÁNDOR (ker. 1834. febr. 1. Barátos – 1892. jan. 11. Barátos) – *honvéd tizedes*. A Bartha családok gyalog katona rendhez tartozó ágából származott. Református vallású. Apja, Bartha Gergely és Péter Rebeka fia, gyalog katona vicekáplár Bartha Simon. Anyja gyalog katona renden lévő öz. Porzolt Antalné leánya, Porzolt Zsuzsanna. Szülei 1826. aug.

1-jén Barátoson „solemniter a templomban copuláltattak”. Apja viszonylag fiatalon, 47. évében aszkorban hunyt el. Testvérei: Rozália (ker. 1827. júl. 28.), István (ker. 1828. dec. 6.:), Zsuzsanna (sz. 1838. szept. 1.), Pál (sz. 1841. márc. 20. – 1842. febr. 21.) és Sára (1845 – 1847. júl. 15.). Adatokat házasságáról, gyermekei kereszteléséről a barátosi egyházközség anyakönyveiben nem találtunk.

Arról, hogy a szabadságharc alatt melyik alakulatban és hol harcolt, nincsenek adataink. Annyi ismert, hogy 1890-ben Barátoson községi bíró, és egykori honvéd tizedesként a Rikánbelőli Honvédegylet tagja.

SÁL, *Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 48r, 50v, 60r, 132r, nr. 156, fol. 7v, 10r, 91r, 96r; MIKÁR Zsigmond 1891, 252.*

BARTÓK DÉNES (ker. 1832. okt. 17. Barátos – 1892. jún. 15. Barátos) – *közüvitéz*. Református vallású. Székely nemesi családból származott. Szülei 1818. nov. 11-én esküdtek Barátoson. Apja, tekintetes Bartók Áron élete 43. évében, 1840. március 14-én szárazbetegségben hunyt el. Anyja, nemes Pál Tamás lánya, Pál Rákhel a férje után 6 évvel, 43 évesen, 1846. nov. 29-én halt meg. Testvérei: (I.) Rozália (ker. 1820. nov. 13.), Anna (ker. 1822. jún. 21.), Ferenc (ker. 1824. dec. 24.), András (ker. 1827. jan. 14.), László (ker. 1827. nov. 19.), (II.) Rozália (ker. 1830. febr. 22. – 1832. ápr. 8.), Julianna (sz. 1835. jan. 25.) és János (sz. 1837. márc. 20.).

Nősült 1860. máj. 1-jén. Felesége Ferencz Julianna (szül. 1840 körül). Gyermekeik: (I.) Gergely (sz. 1861. febr. 14.), (II.) Gergely (sz. 1863. dec. 8.), Júlia (sz. 1865. aug. 15.), (I.) József (1867. márc. 18. – 1869. febr. 14.), (II.) József (1869. febr. 20.), Dénes (1873. júl. 10. – 1946) és János (1879. ápr. 5.). Gyermekei közül Dénes 1905-ben, (II.) József és János 1910-ben áttértek a római katolikus vallásra.

Az 1848–1849-es szabadságharc alatt, hogy melyik alakulatban szolgált és hol harcolt, nincsenek adataink, csak annyi tudott, hogy 1890-ben volt honvéd közüvitézként Barátoson lakó földműves, a háromszéki Rikánbelőli Honvédegylet tagja.

SÁL, *Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 36r, 38r, 42v, 47r, 48v, 53v, 57v, 94v, 126r; nr. 156, fol. 3v, 6r, fol. 89r, 95r, 147r, nr. 159, fol. 38v–39r; nr. 707, fol. 128–129; MIKÁR Zsigmond 1891, 255.*

BEDER JÓZSEF, középső (szül. 1830. máj. 10. Barátos – 1895. szept. 9. Barátos) – *közüvitéz*. A barátosi Bederek valamikor maguk a gótok leszármazottainak tartották. 1582-ben már öt Beder família élt a faluban. Armalis levelet Bethlen Gábotól kapott 1617-ben Beder Gáspár. A Marosvásárhelyen 1792. dec. 4-én kiállított legitimáció bizonyította, hogy egykor a Bederek nemesi jogokat élveztek, de a 19. században már mind a gyalog katona rendű családokhoz tartoztak. Apja, gyalog katona ifjabb Beder Gáspár és Finta Anna fia, legifjabb Beder Gáspár (1806. jún. 12. – 1843. aug. 19.), ugyanis nagyapja is a Gáspár (1759 körül – 1833. ápr. 27.) nevet kapta volt a keresztségben. Református vallású. Anyja András Sára. Testvérei: (I.) József (1830. máj. 10. – 1831. aug. 26.), (II.) József (ker. 1833. márc. 11.), Gáspár (1835. aug. 16. – 1848. aug. 16.), Sára (sz. 1838. júl. 6.) és Mózes (1841 körül – 1844. júl. 25.).

Barátoson nősült, 1854. márc. 14-én. Felesége Porzolt Imre és Péter Mária lánya, az akkor magát 20 évesnek valló Porzolt Zsuzsanna. Gyermekeik: Rozália (1855. ápr. 12.), József (1857. okt. 4.), (I.) Bálint (1860. jún. 2. – 1861. ápr. 4.), (II.) Bálint (1862. febr. 3.), Anna (1866. okt. 10. – 1866. okt. 14.), Gáspár (1868. jan. 13. – 1876. nov. 6.), Mária (1870. aug. 11.), Ágnes (1872. ápr. 21.).

Az 1848–1849. évi szabadságharcban mint önkéntes honvéd, a 12. honvédszázalójban harcolt. A fegyverletételig szolgált.

1869-ben Barátoson élő honvédként került nyilvántartásba. Habár 1890-ben életben volt, a Mikár-féle 48-as honvédek országos összeírásában neve nem szerepel. Felesége 64. éves korában, 1895. máj. 17-én elhunyt. Még ebben az évben, szept. 9-én öngyilkos lett.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 17v, 23r, 54r, 59r, 93r, 96v, nr. 156, fol. 4r, 7r, 25v, 28v, 34v–35r, 38v–39r, 49v–50r, 51v–52r, 55v–56r, 57v–58r, 92r, 94v, 98r, 110v–111r, 119v–120r, 143v, nr. 159, fol. 47v–49r; KÁL, Fond 550, B 184/2; Székely Nemzet, 1901/30.

†**BEDER LÁSZLÓ** (1820. nov. 19. Barátos – 1849. jan. 21. Nagyszeben) – *közvitész*. Hősi halott. Gyalog katona családból származott, református vallású. Apja gyalog katona Beder János. Anyja, Kató József lánya, Judit. Szülei 1816. márc. 20-án esküdtek. Testvérei: Mária (megh. 1817. máj. 7.), Rákhel (ker. 1818. márc. 18.), (I.) János (ker. 1823. jún. 14. – 1832. ápr. 6.), Pál (1825. dec. 25. – 1900. máj. 11.), Lukács (ker. 1828. máj. 27.), Zsigmond (ker. 1830. szept. 5. – 1831. jún. 8.), Mária (ker. 1832. júl. 28.), (II.) János (sz. 1835. jan. 25.) és Sára (sz. 1837. aug. 15.). Testvére, Pál a szabadságharc alatt a 24. honvédszászlóaljban harcolt.

Azonos azzal a barátosi Beder Lászlóval, aki 1842-ben a nagyenyedi Bethlen Kollégium alsó osztályának, 1845-ben pedig a „Felsőbb tudományokat hallgató ifjak” osztályának a diákja volt. Osztálytársa és jó barátja többek között Nagy Sándor hídvegi és Gáspár Albert sepsiszentkirályi és aldobolyi későbbi református lelkészeknek. A kollégiumból Alsógáldra került, ahol a br. Kemény család egyik fiának nevelője. Innen lépett a honvédszászlóaljak sorába.

A 15. (Mátyás) huszárezredben Makray László akkori százados, későbbi alezredes századában szolgált. Kiváló énekes, százados dalárdájának tagja, mellyel mindig csapata élén vonult katonai szemlére, ütközetbe. Nagyszeben ostrománál 1849. január 21-én „a hatalmas basszus énekes” egy „ágyúgolyó által találva” halt hősi halált. Nevét, mint a legtöbb háromszéki szabadságharcos hősi halottét, a Rikánbelőli Honvédegyelet vette nyilvántartásba, adta közre 1883-ban a helyi sajtóban, majd ajándékozta örök megőrzésre a Székely Nemzeti Múzeumnak. A kimutatás 1945-ben a múzeum evakuálása után a zalaegerszegi bombázásban valószínűleg elégett.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 32r, 36r, 40r, 44v, 50r, 54r, 57r, 79r, 92v, 94v, 123v, nr. 156, fol. 3v, 6v, 59v–60r; Székely Nemzet, 1883/191, 196; Nemere, 1883/101, 104; IM-REH Sándor 2003, 75, 87; JAKÓ Zsigmond – JUHÁSZ István 1979, 245–246.

BEDER PÁL (1825. dec. 15. Barátos – 1900. máj. 11. Barátos) – *tizedes*. Apja gyalog katona Beder János. Anyja Kató Judit. Református vallású. Testvér a Nagyszebennél hősi halált halt Beder Lászlóval.

Nősült 1854. febr. 21-én Barátoson. Feleségül az akkor magát 26 évesnek valló Porzsolt Annát, lovas katona rendű székely huszár Porzsolt László és Finta Sarolta lányát vette el. Felesége élete 76. évében, 1899. január 2-án hunyt el. Gyermkeik: Zsuzsanna (1855. febr. 22.), (I.) Pál (1856. jún. 1. – 1856. jún. 26.), Borbála (1857. júl. 24. – 1953. febr. 1.), (II.) Pál (1860. máj. 13.) és Ferenc (1862. szept. 19.).

A 24. honvédszászlóalj felállításától a dévai fegyverletételig önkéntesként zászlóalj kötelékében szolgált. Tizedesként tette le a fegyvert. Mint volt honvédet, 1869-ben és 1890-ben is barátosi földművesként tartották nyilván. Tagja volt a háromszéki Rikánbelőli Honvédegyeletnek.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 32r, 36r, 40r, 44v, 50r, 54r, 57r, 79r, 92v, 94v, 123v, nr. 156, fol. 3v, 6v, 25r,

27r, 28r, 34v–35r, 39v–40r, 105r, 143v, nr. 159, fol. 56v–57r, 59v–60r; KÁL, Fond 550, B 185/2; MIKÁR Zsigmond 1891, 252.

BEDER SAMU (ker. 1828. dec. 7. Barátos – 1901. dec. 31. Barátos) – *közvitész*. Gyalog katona családból származott, református vallású. Apja gyalog katona Beder István. Anyja magyarósi Kováts Ágnes. Szülei „solemniter” 1820. febr. 15-én Barátoson esketettek egybe. Testvérei: Lídia (ker. 1820. máj. 7.), (I.) Juliánna (ker. 1822. szept. 12. – 1822. okt. 11.), (II.) Juliánna (ker. 1823. okt. 11.), (I.) Éva (ker. 1826. júl. 30. – 1829. okt. 16.), Miklós (ker. 1831. júl. 10.), (II.) Éva (ker. 1833. nov. 24. – 1836. jún. 21.), István (sz. 1837. júl. 16.) és János (sz. 1841. jan. 22. – 1841. aug. 5.).

1857. július 17-én nősült, Barátoson. Pál Zsigmond 23 éves lányát, Pál Rákhelt vette feleségül. Másodszor mint 40. éves özvegy nősült. Az akkor magát 17 évesnek valló Veres Zsuzsát vette el. Közös gyerekekük, Samu 1871. febr. 15-én született.

Arról, hogy a szabadságharc alatt mely zászlóaljban és ütközetekben harcolt, nincsenek adataink, csak annyi ismert, hogy 1890-ben Barátoson élt, mint szabó kereste kenyerét, volt honvédként a Rikánbelőli Honvédegyelet tagja.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 35r, 38v, 40v, 45v, 50v, 55v, 59v, 81r, 89r, 126r, nr. 156, fol. 6v, 10r, 86v, 90v, 56v–57r, 145r, 153v–154r, nr. 159, fol. 64v–65r; MIKÁR Zsigmond 1891, 255.

BEDŐ SÁNDOR (ker. 1821. dec. 16. Barátos – 1886. márc. 10. Barátos) – *közvitész*. Református vallású, székely nemesi, de már a gyalog katona rendhez tartozó családból származott.

Barátos történetének kutatója, Bibó József néptanítónak közlése szerint a Bedő család valamikor régen Szemerjáról került a faluba, Bedő Pál már 1582-ben a faluban élt. Bedő Istvánnak 1635-ben a „Feidelem azzontól vagion levele”. Ennek az ágnak a leszármazottja Bedő „Ferenc, kinek neje Várdó Klára, ezeknek fia Sándor, kinek neje Szonda Zsuzsa, ezeknek fia: István, aki assessor vagy táblabíró volt Orbaiban, [ki] szép galambbugos kaput építtetett volt.” Apja, az említett székely kaput építtető barátosi Bedő Sándornak fia, nemesnek titulált Bedő István (1780. márc. 27. – 1837. márc. 17.) assessor. Feltehetően azonos azzal a Steph[anus] Bedő de Barátos nevű diákkal, ki 1801. jún. 30-án subscribált a székelyudvarhelyi Református Kollégiumban. 1812. febr. 1-jén esküdt Barátoson Szotyori Trézsiával. Anyja 1858. szept. 6-án, élete 50. évében hunyt el Barátoson. Testvérei: Tamás (ker. 1812. okt. 4.), Rozália (ker. 1815. febr. 5.), (I.) Károly (ker. 1817. jan. 12. – 1818. ápr. 12.), (II.) Károly (ker. 1819. febr. 6.), Pál (1828. jan. 30. – 1829. okt. 2.), Sámuel (ker. 1829. jún. 16.).

Felesége zágoni születésű Bereczky (Beretzki) András leánya, Berecki Erzsébet, ki élete 64. évében, 1885. júl. 7-én hunyt el Barátoson. Gyermekai: József (sz. 1842. dec. 29.), Dénes (sz. 1845. ápr. 3.), Borbála (sz. 1849. márc. 29.), Rozália (sz. 1852. máj. 6.), Mária (sz. 1854. dec. 14.), Ferenc (sz. 1856. dec. 5.), (II.) Mária (sz. 1861. febr. 10.).

Az 1848–1849-es szabadságharcban, hogy hol harcolt és melyik zászlóalj kötelékébe tartozott, nincsenek források. Onnan ismert, hogy részt vett a szabadságharcban, hogy a 499/1881. sz. rendelet utasítása szerint „alapos, minden feltűnés nélküli utánpuhatolás” után a munkaképtelen, vagyontalan volt honvédek felől érdeklődve, az orbaiszéki szolgabíró Hollaki Attila mint Barátoson lakó volt 48-as honvédet nyilvántartásba vette.

SÁL, Fond 9, 40. sz. csomag, nr. 2150, fol. 39; Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 4v, 24v, 27r, 30v, 33r, 37v, 49r, 51v, 79v, 89r, 122r, nr. 156, fol. 14r, 18v, 22r, 25r, 27v, 36v–37r, 87r, 106v–107r, nr. 159, fol. 16v–17r, 18v–19r, nr. 698, fol. 91v; Székely Nemzet, 1901/30; ALBERT Dávid 2005, 97.

BIBÓ JÓZSEF (ker. 1811. okt. 27. Barátos – 1897. okt. 5. 4. Barátos) – *közvitéz*. Providus, azaz jobbágy renden lévő család sarja. Fia, a tanítóképzőt végzett ifjabb Bibó József, ki szenvedélyes kutatója volt Háromszék flórájának és faluja történetének, azt valószínűsítette, hogy az 1415-ben Barátoson élő Bippónak vérutóda volt Bibó Bartalyus 1582-ből. A Bibók szabad székelek voltak, a 17. század elején a család egyik tagja Kiskunsgáiban, a másik Baranyában telepedett le. A faluban maradt Bibókat „I. Apaffy Mihály fejedelem alatt szomorú katasztrófa érte (...), szabadságukat és birtokukat veszítették, konfiskált jobbágyok lettek. (...) Vén Bibó János, ki 105 évig élt, keresetet indított volt, hogy visszanyerje a nemességet, de mikor az ügy kedvező irányt vett volna, ő meghalt, s vele együtt a kereset is megszűnt”, így a barátosi Bibók továbbra is jobbágy renden lévők maradtak. Az említett vén Bibó több mint valószínű azonos azzal a Bibó Jánossal, kinek halálakor 1823-ban a falu lelkesze azt jegyezte be az egyházi anyakönyvbe, hogy meghalt „Öreg Bibó János életének századik esztendejében, mint aki mértékletességbe Tükör vala”.

Szülei 1808. márc. 29-én esküdtek, Barátoson. Anyja, papolci Kelemen Sára 39. évében, 1826. szept. 25-én hunyt el. Apja, providus Bibó Mihály (1781 körül – 1841. dec. 18.). első felesége után újránősült: Zágonban vette feleségül a gyalog katonára rendhez tartozó, zágoni születésű Kisantal Zsuzsannát. Édesestvérei: Sára (ker. 1809. jún. 24.), (I.) Ferenc (ker. 1816. márc. 16.), (II.) Ferenc (ker. 1817. márc. 2.), Éva (ker. 1819. júl. 27.), György (ker. 1822. aug. 12.) és (I.) Zsuzsanna (ker. 1825. jún. 22.), féltestvére Rozália (ker. 1831. jún. 1.).

Első felesége Kovács Borbála volt, kitől két lány, Zsuzsanna (sz. 1835. febr. 25.) és (I.) Rebeka (sz. 1837. máj. 10. – 1939. máj. 5.) született. Második feleségével, néhai Bundok György lányával, Bundok Annával (1821 körül – 1896. aug. 4.) Barátoson, 1842. márc. 19-én kötött házasságot. Tőle született gyermekei: (II.) Rebeka (1840 körül – 1842. ápr. 1.), József (sz. 1843. febr. 11.), Sára (sz. 1844. máj. 28.) és János (sz. 1847. jún. 2.).

Arról, hogy a szabadságharcban melyik alakulatban szolgált és hol harcolt, nincsenek adataink. Annyi ismert, hogy 1890-ben földműves Barátoson, és volt honvédként a háromszéki Rikánbelőli Honvédegylet tagja.

SÁL, Fond 105, nr. 155, fol. 20v, 23r, 29r, 31r, 34r, 38v, 42v, 55v, 81r, 84r, 121r, 135r, nr. 156, fol. 3v, 6r, 12r, 13v, 16v, 88r, 90v, 91r, 139r, nr. 159, fol. 51v–52r, 54v–55r, nr. 698, fol. 76v; Borivó: Bibó Balázs bukása, in: Székely Nemzet, 1887/162; MIKÁR Zsigmond 1891, 255; Székely Nemzet, 1901/31; PÁLMAJ József 1901, 74.

BOGDÁN FERENC, id. (1799. jan. 18. Barátos – 1875. jún. 13. Barátos) – *hadnagy*. Gyalog katonára rendű családból származott, református vallású. Apja Bogdán László. Anyja, Dobolyi Rákhel élete 90. évében, 1859. júl. 5-én halt meg. Szülei 1796. jan. 20-án házasodtak össze. Testvére ifj. Bogdán László.

Mintegy 23 éves, mikor menyasszonyával, Dobo (Dobolyi) Rákhellel „felkérdeztetvén, valamint a Szülek megegyezéseket, úgy az Ifjak egymáshoz való tiszta szereteteket, s önkéntes egyezéseket [ki]jelentették 19^a Novembris [1822.] az Esperest Úr Dispositiója mellett solemniter Copuláltattak”, vagyis összeketették. Dobo Rákhel 1877. márc. 24-én hunyt el, 73. éves volt. Gyermekeik: (I.) Ferenc (megh. 1823. júl. 5.), Rozália (ker. 1824. okt. 3.), Zsuzsanna (1827. febr. 6.), (II.) Ferenc (1829. nov. 13.), Rákhel (1832. dec. 21.), Sára (sz. 1835. aug. 5.), Lajos (sz. 1838. nov. 5.) és Juliánna (1841. dec. 16.). Gyermekei közül Bogdán Ferenc honvéd hadnagy lett a szabadságharcban, Bogdán Lajos Sepsiszentkirályban tanító.

A 15. (2. székely) határezredben szolgált, 1822-ben vicekaplár, 1827-ben főkaplár, 1841-ben strázsamester, legutóbb 1848 előtt címzetes őrmester. Feltehetően részt vett Székelyföld,

majd Háromszék önvédelmi harcaiban. 1849 februárjában Barátos jegyzője, a helybeli bizottmány tagja. Később mint honvéd hadnagy vett részt a küzdelmekben.

1867-ben földműves, 6 gyermekes családapaként volt nyilvántartva, haláláig Barátoson élt.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, 13r–13v, 42r, 47r, 53r, 58r, 81r, 119r, 127v, nr. 156, fol. 4r, 7v, 10v, 107v–108r, 129v–130r, 131v–132r; SzNM, K, Nygy.; SZNM, K, Gyj. törzsgy.; MOL, K 57, 3463/1868; MIKÁR Zsigmond 1869, 78; BONA Gábor 1998, I, 190.

BOGDÁN FERENC, ifj. (ker. 1829. nov. 13. Barátos – 1904. szept. 18. Kovászna) – *hadnagy*. Gyalog katonára rendű családból származott, református vallású. Apja, id. Bogdán Ferenc 1848 előtt a 15. (2. székely) határezredben szolgált, a szabadságharcban honvéd hadnagy. Anyja Dobo (Dobolyi) Rákhel. Testvérei közül Rozália, Zsuzsanna, Rákhel, Sára, Lajos és Juliánna érték meg a felnőttkort és alapítottak családot.

A szabadságharc előtt tanuló volt, de az iskolát, ahol tanult, nem sikerült kideríteni. Arról, hogy melyik alakulatban és hol harcolt, nincsenek adataink, annyi ismert, hogy a szabadságharc alatt 1849 folyamán Bem József nevezte ki honvéd hadnagynak.

1867-ben Barátoson élt, nőtlen volt és tanácsos a királyi táblánál(?). Az 1870-es évektől Kovásznán lakott. 1876-tól a kovásznai Kaszinó, majd 1890-től a Kovásznai Takarékpénztár Rt.-nek is a pénztárnoka. Mint nyugalmazott irodaigazgató, élete 74. évében halt meg, Kovásznán, itt is helyezték örök nyugalomra. Gyászjelentője szerint felesége 1886-ban még életben volt, feltehetően egy özvegyasszonyt vett feleségül, akinek lánya, Ágnes felvette a Bogdán Beder családnevet. Halálakor ő és a néhai lánytestvére, Izsák Ferencné Bogdán Rákhel gyászolta. Temetése napján a *Székely Nemzet* is megemlékezett az „érdemes, köztisztelőben álló öreg úr”-ról, hogy „lekötelező szíves modoráért, a közügyek terén mindenkor önzetlen munkásságáért” nagy tiszteletben állt.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 53r, 127v; nr. 278, fol. 94v–95r; MOL, K 57, 3463/1868; SZNM, K, Gyj. törzsgy.; MIKÁR Zsigmond 1869, 78; Székely Nemzet, 1904/139; BONA Gábor 1998, I, 190; TÓTH Szabolcs Barnabás 2010, 22–23, 28.

BOJÉR FERENC – *közvitéz*. 1890-ben Barátoson élt, nap-számos, a Rikánbelőli Honvédegylet tagja. Kilitét nem sikerült azonosítani.

MIKÁR Zsigmond 1891, 255.

BOJÉR LAJOS – *közvitéz*. 1890-ben Barátoson élt, nap-számos, a Rikánbelőli Honvédegylet tagja. Kilitét nem sikerült azonosítani.

MIKÁR Zsigmond 1891, 255.

BUTSI JÓZSEF, barátosi id. – (ker. 1828. ápr. 6. Barátos – 1903. ápr. 21. Barátos) – *tizedes*. „Egy hassal” jött a világra ikertestvérel, Imrével. Apai részről gyalog katonára rendű, anyai részről székely nemesi családból származott. Szülei „a Nemes Regiment szabadságánál fogva háromszori kihirdetés (...), szoros felkérdezés és egymáshoz való szeretetek [ki]jelentése után Solemni ritu” 1825. jan. 25-én megtartották esküvőjüket. Apja, gyalog katonára Butsi Gábor (1797 körül – 1850. jan. 1.) a „mértékletlenség” miatt halt meg. Anyja, nemes czofalvi Csia Sára 19 év özvegyesség után, 67 éves korában, 1869. jan. 21-én hunyt el. Testvérei: Mária (ker. 1826. jan. 22.), Anna (ker. 1831. dec. 19.), Pál (ker. 1834. jan. 3.), Anna (sz. 1836. febr. 23.), Mózes (sz. 1838. aug. 3.) és Antal (1841. jan. 20. – 1843. szept. 4.).

1850. jún. 26-án nősült, Barátoson. Felesége Porzsolt László lánya, Porzsolt Anna (1829 körül – 1902. nov. 27.). Gyermeke-

ik: Antal (sz. 1852. aug. 7.), János (sz. 1855. júl. 25.), (I.) Lajos (sz. 1857. febr. 25.), (II.) Lajos (sz. 1858. nov. 25.), Mózes (sz. 1865. júl. 13.) és Júlia (sz. 1868. jún. 15.).

A szabadságharcban a 85. honvédszázalój kötelékében, a fegyverletételig szolgált. 1869-ben Barátoson élt, úgyszintén 1890-ben is, mint napszámos, a háromszéki Rikánbelői Honvédegylet tagja volt, melynek nyilvántartásában Butzi néven szerepelt.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 45r, 49v, 56r, 60r, 130r, nr. 156, fol. 5r, 7v, 10r, 92v, 100r, 122v–123r, 142v, nr. 159, fol. 67v–69r; KÁL, Fond 550, B 453/2; MIKÁR Zsigmond 1891, 252.

CSIA FARKAS, czofalvi, cofalvi (1826. ápr. 22. Barátos – 1896. dec. 19. Nagyborosnyó) – *huszár őrmester*. Székely nemesi családból származott, református vallású. Apja, tekintetes czofalvi Csia András fia, Csia József asszessor, Cófalván birtokos. Anyja, tekintetes kökői Kökői Lászlóné lánya, Kökői Rozália. Szülei 1823. febr. 4-én kötöttek házasságot, Kökösben. A fiatal házaspár éveken át barátosi birtokukon éltek, gyermekeik is itt születtek, egyet, Ignácot kivéve, kit Kökösben tartottak keresztvív alá. Testvérei: Karolina (ker. 1824. máj. 13.), Franciska (ker. 1828. jan. 19.), Ignác (ker. 1831. febr. 14. – 1911. nov. 17.), Balázs (ker. 1834. máj. 8.), Krisztina (szül. 1837. jan. 14.). Testvérei közül Balázs Cófalván birtokos és körjegyző lett, 1921. nov. 26-án halt meg, Csia Franciska pedig 1847. szept. 13-án, 19 éves korában a kökői református lelkészhez, Bíró Áronhoz ment feleségül. Csia Ignác 1848–1849-ben együtt harcolt bátyjával, Farkassal, majd emigrált Törökországba, hazatérése után haláláig cófalvi birtokos. Csia Krisztina 1857-ben kiutazva a két emigrációban élő testvérehez, Farkashoz és Ignáchoz, 1858. nov. 3-án Bulgáriában bátyja, Csia Farkas jóvón csifliki lakásán hozzáment feleségül vajdahunyadi Borsai Elek és Kardos Anna szintén emigrációban élő fiához, Borsai Sándorhoz. Az esketést az oda kiutazó sógoruk, Bíró Áron kökői református lelkész végezte, az ott jelen lévő Forray(!?) József kadikói (ma Isztambul városnegyede) bolgár lelkész jelenlétében.

Pálmay József szerint első felesége egy görög nő volt. Mint özvegyember, 1864. május 26-án vette nőül az ugyancsak özvegy, akkor magát 46 évesnek valló újszékelyi születésű, de Nagyborosnyón lakó Kovács Klárát, aki élete 94. évében, 1905. jún. 10-én hunyt el. Gyermeük nem született. Nevelt fia czofalvi Csia Balázs.

Székelyudvarhelyen a Református Kollégiumban tanult, 1843. jún. 30-én „külső”[s] diák, 1844 júniusában pedig a „philosophusokra nézve elsőéves”. Önkéntesként, a saját költségén állt be a 15. (Mátyás) huszárezredbe. Részt vett Háromszék önvédelmi harcaiban. 1849. febr. 4-én a barcaszentpéteri ütközetben megsebesült. Később Erdély harcterein küzdött a 15. (Mátyás) huszárezredben, 1849. máj. 7. huszár tizedesként a katonái érdemjel 3. osztályával tüntetik ki. A szabadságharc végén Ihász Dániel alezredes Vöröstoronyi-szorost védő dandárjában, Kinizsi István parancsnoksága alatt lévő lovascsapat tagja. 1849. júl. 20-án a Nagyszeben felől támadó oroszok elleni ütközetben nem tudva ellenállni, Vöröstoronynál kiszorultak az országból az akkori török földre, Havasalföldre. Kijennél (Cámeni), a törökök előtt tették le a fegyvert. A fegyvertelen magyarokat Szlatinára internálták, majd Craiován át, Calafatnál átkelve a Dunán, a vidini táborba kerültek. Törökországban volt huszár őrmester, 1854-ben Isztambulban lovász. A krími háborúban (1853–1856) öccsével, Ignáccal közösen markotányos, később testvérel és öt másik társával Ruszcsukon gazdálkodott. Szalczér Sándor szerint a krími háború idején a magyar emigránsok közül többen is meggazdagodtak, de nem tudtak gazdálkodni a pénzüikkel. A Csia-testvérek, hogy pénzüket haszonnal gyü-

mölcsöztették, földbirtokot vásároltak Ruszcsuk mellett, „itt gazdálkodtak két éven át, mivel azonban az ott levő buta néppel boldogulni nem tudtak, önmaguk pedig minden mezei munkát nem végezhettek, végre is belebuktak” vállalkozásukba. Az emigrációból 1863-ban tért haza Cófalvára. Gazdálkodni kezdett, Nagyborosnyóra nősült. Haláláig itt élt, itt is helyezték örök nyugalomra. A *Székely Nemzet* híradása szerint mint nyugalmazott honvéd huszárhadnagy hunyt el.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 146, fol. 60v–61r, nr. 149, fol. 246v–247r, nr. 228, fol. 54r, nr. 229, fol. 4r, 32r, nr. 230, fol. 80v–81r, nr. 155, fol. 41v, 45r, 49r, 60v, nr. 156, fol. 2v, 6r; KÁL, Fond 550, A 47/14–15; SZNM, K, Gyj. törzsgy.; és Nygy.; SZALCZER Sándor 1893, 341, 354, 369; 1848–1849. *Történelmi Lapok*, 1894/18; NAGY Sándor 1896, LXXXVII; *Székely Nemzet*, 1896/192, 1905/88; PÁLMAJ József 1901, 109, 111; JÁNOSSY Dénes 1939, 148; CSORBA GYÖRGY 1999, 352; ALBERT Dávid 2005, 129, 145; OSZK, <https://dspace.oszk.hu/handle/>.

CSORJA FERENC (ker. 1828. ápr. 7. Barátos – 1915. szept. 6. Barátos) – *tizedes*. Gyalog katona rendű családból származott, református vallású. Apja gyalog katona Csorja Gábor, anyja Bogdán (Bogdány) Lídia. Szülei az esketés tanúi előtt „egymásnak vonzó, tiszta szereteteknek, Szüleik[ne]k s Atyafiak[na]k megegyezések jelentése után 28bis [1817.] Copuláltattak” Barátoson. Testvérei: László (ker. 1818. febr. 7.), Zsuzsanna (ker. 1820. márc. 24.), Borbála (ker. 1822. aug. 4.), József (ker. 1825. máj. 14.).

Mint „ifjú legény”, 1850. jan. 22-én házasodott. Felesége Szász István lánya, Szász Rebeka (1830 körül – 1916. jún. 7.). Gyermekeik: Anna (sz. 1850. szept. 26.), Sára (sz. 1851. aug. 16.), Rákhel (1854. márc. 12.) és Ferenc (1856. jún. 27.).

Arról, hogy melyik alakulatban szolgált a szabadságharc alatt és hol harcolt, nincsenek adataink, annyi ismert, hogy 1890-ben földműves Barátoson, és mint volt honvéd, a háromszéki Rikánbelői Honvédegylet tagja.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 32r, 35r, 38v, 43v, 49v, 125v, nr. 156, fol. 20r, 21r, 24r, 27r, 142r, nr. 159, fol. 101v–102r, 103v–104r; MIKÁR Zsigmond 1891, 252.

ERDŐS SÁNDOR – *közüvitéz*. Hollaki Attila orbaiszéki szolgabíró által 1881-ben kiállított kimutatásban szereplő, Barátoson lakó, volt 48-as honvéd. Kiletét nem sikerült beazonosítani.

SÁL, Fond 9, 40. sz. csomag, nr. 2/50, fol. 39.

†**FADGYAS LÁZÁR** (1812 körül, Lécfalva – 1848. aug. 10. ?) – székely határőr katona. Református vallású. 1832. novemberében vette feleségül Barátoson az akkor 19. éves Szakáts alias Simon Sárát. Gyermeük, Ferenc 1835. nov. 10-én született, Barátoson. Lányuk, Rozália (született 1830 körül) 1866-ban az akkor 46 éves Balogh Károlyhoz ment férjhez.

„Cordonon” volt, azaz Háromszék határvonalán határőri szolgálatban, mikor 1848. aug. 19-én, 36. éves korában kole-rában meghalt. Rá két napra, aug. 21-én Barátoson temették el.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 129v, nr. 156, fol. 4v, 98r; nr. 708, fol. 89v–90r.

FINTA JÁNOS (ker. 1825. jún. 22. Barátos – 1911. febr. 4. Kadicsfalva) – *közüvitéz*. Apai részről lovas katona rendű, anyairól székely nemesi családból származott. Református vallású. Apja lovas katona Finta Ferenc. Anyja nemes Pál Sára. Szülei 1817. ápr. 18-án esküdtek. Testvérei: József (ker. 1823. máj. 14.), Tamás (ker. 1827. dec. 16.), Antal (ker. 1830. jan. 9.), Ferenc (sz. 1836. ápr. 3.).

Barátoson nősült, 1853. november 20-án. Felesége, Kelemen Karolina (1832 körül – 1887. márc. 17.) Kovásznán hunyt

el. Gyermekai: (I.) Géza (sz. 1855. szept. 27.), Mária (sz. 1857. nov. 10.), (II.) Géza (sz. 1859. nov. 10.), Gábor (sz. 1861. okt. 18.), Lotti (1863. dec. 31.), Lajos (sz. 1865. dec. 3.), Lina (sz. 1868. júl. 30.), János (sz. 1870. jún. 24.), Vilma (1872. febr. 25.) és Imre (?-?). Gyermekai közül a felesége halálakor Ignác békésgyulai polgári iskolai igazgató, Géza királyi járásbíróági írnok, Gábor gépész, Lajos műegyetemi hallgató volt.

Feltehetően azonos azzal a Finta Jánossal, aki 1841–1845 között a székelyudvarhelyi Református Kollégium diákja, 1845-ben a „jogászokra nézve végző jogász” volt. Gyászjelentője szerint a szabadságharcban mint „48-as önkéntes” harcolt. Feltehetően végzett fiatal jogászgyakornokként, a székely lovas katona rendhez tartozva, mint önkéntes, a 15. (Mátyás) huszárezredben szolgált.

A szabadságharc után Barátoson élt, majd Kovásznán járásbíróági írnok. Idős korában feltehetően a Kadicsfalván élő egyik gyermekénél élt. Gyászjelentője szerint földbirtokos volt.

SÁL, *Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 40r, 42v, 48v, 53r, 125r, nr. 156, fol. 5r, 26r, 28v, 32v–33r, 37v–38r, 43v–44r, 47v–48r, 52v–53r, 55v–56r, 142v–143r; SZNM, K, Gyj. törzsgy.; ALBERT Dávid 2005, 128. 140. 142. 144. 146; OSZK, <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/231466>.*

FINTA MÓZES (1804. ápr. 20. Barátos – ? ?) – *hadnagy*. Lovaskatona családból származott, református vallású. Apja, Finta Ferenc a 11. (székely határőr) huszárezred kötelékébe tartozó határőr székely huszár. Anyja Kelemen Rákhel. Testvérei: Rebeka (ker. 1807. márc. 14. – 1809. febr. 19.) és Rákhel (ker. 1809. okt. 26.).

„A Nemes H[uszár] Ezered Kormány szabadsága mellett” 1835. jan. 21-én vette feleségül Barátoson gyalog katona Doboi (Dobolyi) Ferenc (1797–1835) jubilátus strázsamester és Kelemen Rákhel lányát, az akkor 18 éves Doboi (Betulia) Betát (ker. 1817. jan. 1. – 1850. dec. 12.). Másodszor 1862. máj. 6-án, Cófalván már mint 57. éves özvegyember vette feleségül a papolci születésű Sicz (Schitz) Józsefné Kis Rozáliát (1809 körül – 1884. jan. 13.). Első feleségétől született gyermekei: (I.) József (sz. 1835. nov. 9. – 1836. máj. 9.), (I.) Sára (1837. ápr. 13. – 1842. febr. 17.), (II.) József (sz. 1843. júl. 4.), (II.) Sára (1847. nov. 16. – 1849. dec. 18.) és Klára (1850. jún. 18.).

1848 előtt mint tizedes, 1835-ben már főkaplárként, a 11. (székely határőr) huszárezredben szolgált. A szabadságharc folyamán hadnaggyá léptették elő. Arról, hogy mely hadszíntereken harcolt, nincsenek forrásaink. A Honvéd Segélyalap 3463/1868. számú nyilvántartásában barátosi birtokosként szerepelt, nős volt és két gyermek apja.

SÁL, *Fond 105, nr. 155, fol. 16v, 21r, 30v, 75v, nr. 156, fol. 4v, 6r, 12v, 17v, 20r, 85v–86r, 90v, 99v, 100v, 137r, 149v–150r, nr. 159. 12v–13r; MOL, K 57, 3463/1868; MIKÁR Zsigmond 1869, 78; BONA Gábor 1998, I, 403.*

†**KARÁCSONY SÁMUEL** – Hősi halált halt Abrudbányán. Kiletét nem sikerült beazonosítani.

Székely Nemzet, 1883/191; Nemere, 1883/101.

KOVÁCS MIKLÓS (ker. 1813. aug. 24. Barátos – 1888. máj. 21. Barátos) – *közüvitéz*. Gyalog katona rendű családból származott, református vallású. Apja gyalog katona Kovács Miklós, anyja Bibó Ilona. Testvérei: (I.) Zsigmond (ker. 1816. febr. 25. – 1817. nov. 22.), (II.) Zsigmond (ker. 1820. márc. 17. – 1820. márc. márc. 25.) és Klára (ker. 1820. márc. 17. – 1820. márc. 21.) ikrek kiskorukban elhunytak.

Barátoson nősült, 1839. máj. 7-én. Felesége Márk Gergely és Kató Mária lánya, Márk Juliánna (ker. 1806. ápr. 25. – 1858. szept. 5.). Gyermekük: (I.) Ferenc (sz. 1840. okt. 10.), (II.) Fe-

renc (sz. 1842. márc. 10.), Zsigmond (1846. dec. 8. – 1848. aug. 18.), Anna (sz. 1848. dec. 12.). Másodszor 1871. febr. 9-én, mint özvegyember, feleségül vette özv. Balogh Zsuzsát, aki még ebben az évben, dec. 22-én elhunyt. Feleségét az esküvőkor a lelkész 50, halálakor 48 évesnek írta be az anyakönyvbe.

Arról, hogy a szabadságharc alatt melyik alakulatban szolgált és hol harcolt, nincsenek adataink. Onnan ismert, hogy részt vett a szabadságharcban, hogy a 499/1881. sz. rendelet utasítása szerint „alapos, minden feltűnés nélküli utánpuhatolás” után a munkaképtelen, vagyonatlan volt honvédek felől érdeklődve, az orbaiszéki szolgabíró mint barátoson lakó volt 48-as honvédet jelentésében nyilvántartásba vette. Halálakor, mint több esetben is, ha idős embert temetett el a falu lelkésze, életkoraként 70 évet írt be az egyházi anyakönyvbe.

SÁL, *Fond 9, 40. sz. csomag, nr. 2/50, fol. 39; nr. 155, fol. 17v, 25v, 29r, 35r, 79r, 80r, nr. 156, fol. 9v, 11r, 16r, 18v, 98r, 107v–108r, 125v–126r, 138v, 156v–157r, nr. 159, fol. 24v–25r.*

MÁRK GÁSPÁR (ker. 1823. nov. 5. Barátos – 1911. júl. 21. Barátos) – *honvéd tizedes, dobos*. Apai ágon gyalog katona, anyain providus, azaz függőségben lévő (jobbágy vagy zsellér) családból származott. Református vallású. Apja id. Márk Gáspár. Anyja Szász Rebeka, megh. 1846. okt. 28-án, élete 62. évében. Testvérei: László (ker. 1809. jan. 15.), András (ker. 1811. júl. 6.), (I.) Mária (ker. 1815. okt. 21.), Rákhel (1818. márc. 7.), (II.) Mária (ker. 1820. dec. 14.) és Sára (ker. 1826. aug. 7.). Nősült 1846. dec. 28-án. Felesége Kató János és Albert Zsófia lánya, Kató Anna, akit 1825. okt. 14-én kereszteltek Barátoson. Gyermekük: Lajos (sz. 1847. nov. 3. – 1884. nov. 11.), Mária (sz. 1850. jan. 3.), (I.) Sámuel (1850. jan. 3. – 1854. jan. 16.), (II.) Sámuel (1853. okt. 24.), (III.) Sámuel (1856. márc. 21. – 1953. szept. 29.) és Áron (sz. 1860. febr. 12.).

Arról, hogy 1848–1849-ben melyik alakulatban és hol harcolt, nincsenek forrásaink. Csak onnan ismert, hogy részt vett a szabadságharcban, hogy neve szerepel Mikár Zsigmond *Honvédnévkönyvében*, mint egykori honvéd tizedes, aki 1890-ben Barátoson élt, napszámos volt és a háromszéki honvédek Rikánbelői Honvédegyletének tagja.

SÁL, *Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 20r, 22v, 28v, 32r, 36r, 41r, 44v, 45v, nr. 156, fol. 17v, 19v–20r, 23v, 26v, 33v–34r, 95r, 103r, 141r, nr. 159, fol. 15r–16v, 89v–90r; KÁL, Fond 550, H 109/21; MIKÁR Zsigmond 1891, 253.*

MÁRK ISTVÁN (ker. 1806. ápr. 20. Barátos – 1874. ápr. 2. Barátos) – *közüvitéz*. Gyalog katona családból származott, református vallású. Apja ifjabb Márk Ferenc. Anyja Bartha Mária. Szülei 1802. jún. 29-én esküdtek Barátoson. Testvérei: Mózes (ker. 1803. nov. 16.) és Rákhel (ker. 1809. máj. 21.).

„A maga önkéntes akarattya, s szülei megegyezésekből” 1828. szeptember 9-én eskették Barátoson Beder Rozáliával, Beder Pál kilyéni oskolamester lányával. Első felesége vízkórságban hunyt el élete 46. évében, 1852. okt. 1-jén. Másodszor 1852. okt. 15-én, a 45. éves özv. Karácsony Mózesné Beder Rákhelt vette nőül, aki 1886. dec. 2-án hunyt el. Első feleségétől gyermekei: Mózes (ker. 1829. jún. 6.), Trézsia (ker. 1832. jan. 30. – 1846. febr. 7.) és Zsuzsánna (sz. 1834. jan. 10.).

Arról, hogy 1848–1849-ben melyik alakulatban és hol harcolt, nincsenek forrásaink. Csak onnan ismert, hogy részt vett a szabadságharcban, hogy a Honvéd Segélyalap 2582/1868. számú kimutatásában mint Barátoson lakó volt honvéd szerepelt. Élete utolsó idejében „tehetetlen”, azaz mozgásképtelen volt.

SÁL, *Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 16r, 17v, 20v, 51r, 60r, 65r, 133r, nr. 156, fol. 2r, 94r, 128v–129r, 143r, nr. 159, fol. 21v–22r; MOL, K 57, 2582/1868.*

†**MÁRK LAJOS** (ker. 1819. jan. 23. Barátos – 1849. Nagyszeben) – *közüvitéz*. Gyalog katona renden lévő családból származott, református vallású. Apja ifjabb gyalog katona Márk József. Anyja özvegy Porzsolt Ferencné leánya, Porzsolt Zsuzsanna. Szülei 1817. márc. 4-én esküdtek Barátoson. Testvérei: Trézsia (ker. 1821. okt. 7.), (I.) Beniám (ker. 1825. ápr. 22.) és (II.) Beniám (ker. 1830. aug. 28.).

Feltehetően azonos azzal a barátosi Márk Lajossal, aki 1842-ben a nagyenyedi Bethlen Kollégium alsó osztályának a diákja volt. Arról, hogy 1848–1849-ben melyik alakulatban és hol harcolt, nincsenek forrásaink. 1849-ben hősi halált halt Nagyszebennél.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 33v, 37v, 43v, 54r, 125r; Székely Nemzet, 1883/191; Nemere, 1883/101; JAKÓ Zsigmond – JUHÁSZ István 1979, 245.

MAROJÁN (Majorán?) DÉNES – *tizedes*. 1890-ben földműves, a Rikánbelői Honvédegylet tagja. Kilitét nem sikerült beazonosítani. Feltehetően görög katolikus vagy ortodox vallású volt. Annyit tudni róla, hogy keresztapaként 1850-ben Beder Zsuzsannával, 1861-ben Pál Annával szerepel a barátosi református anyakönyvben.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 156, fol. 20r, 31v–32r; MIKÁR Zsigmond 1891, 253.

MIRTSE (Mircse) DÉNES, barátosi (ker. 1810. dec. 26. Barátos – 1864. márc. 24. Barátos) – *százados*. Református vallású. Szülei 1805. febr. 19-én esküdtek. Apja, Mirtse Mózes 1810-ben strázsamester, majd hadnagy, 1834-ben már főhadnagya a 15. (2. székely) határezredben. 1857. jan. 29-én hunyt el, mint nyugalmazott „lovag főhadnagya” 82. éves korában. Anyja Mogyorósi Sára; az anyakönyvi adat szerint gyomorláz, vagyis a kolera végzett vele 1848. aug. 29-én, élete 58. évében. Testvérei: Ferenc (ker. 1805. dec. 27.), Klára (ker. 1807. nov. 18.) és Sára (1814. ápr. 15.). Fiútestvére, Ferenc az 1848–1849-es szabadságharcban honvédőrnagy volt.

Felesége, bardoci illetőségű nagyborosnyói Bartha Sándor és angyalosi Forró Cecília lánya, Bartha Cecília, aki 38 éves özvegyasszonyként újból férjhez ment. Másodszer a 36 éves nőten Szonda László vette feleségül 1867. máj. 20-án. „Az oláh betörés elől történt menekülése közben 1916. évi szeptember hó 12-én, élete 89. évében, Tordán” hunyt el. Az újtordai református temetőben temették el. Gyermekeik: Mircse Irma (sz. 1857. febr. 21.) és Berta (sz. 1860. febr. 5.). Irma dr. Zágoni Mózes ügyvédhez ment feleségül. Berta az Imreh Albert felesége lett.

Apjához hasonlóan, a 15. (2. székely) határezred szolgálatába állt, 1828-tól hadfi, 1842-től főhadnagya, 1848 tavaszától alszázados a 15. (2. székely) határezredben. Szept. 23-tól, okt. 1-jei rang- és illetményel a Marosvásárhelyen alakuló 12. honvédszászlóalj 4. századának százados-parancsnoka. Október közepétől részt vett a székely táborral Székelyföld, november végétől Háromszék önvédelmi harcában. 1849 februárjában a székelyföldi haderő egyik szervezője. Áprilisban áthelyezték a hétfalusi, későbbi 140. honvédszászlóaljhoz, júniusban a brassói hadosztályban szolgáló zászlóalj három századának a parancsnoka.

A fegyverletétel után Nagyszebenben hadbírótság elé állították. Az 1850. nov. 4-én kelt körrendeletben arra utasították a barátosi falubíró, hogy leltározzák fel az összes ingó és ingatlan vagyonát, a leltárt pedig küldjék be a központi hatóságokhoz. Előbb halálra, 1851-ben 6 év várfogságra ítélték. 1852-ben kegyelmet kapott, Olmütz várából szabadult. Hazatérve családjához, szülőfalujában gazdálkodott. Hosszas betegség után, gyomorrákban hunyt el, 54. éves korában. Barátoson a családi temető helyre temették el.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 17v, 18v, 22r, 26v, 60v, 120v, nr. 156, fol. 2v, 27v, 33v–34r, 99r, 105v, 115v–116r, 152v–153r; SZNM, K, Gyj. törzsgy. és Kvásárhelyi albizt. jkv., 257; NAGY Sándor 1896, 47, 78; PÁLMAJ József 1901, 50–51; SIMON V. Péter 1983, 411; BONA Gábor 1988, 416–417; BONA Gábor 2009, II, 110.

MIRCSE (Mirtse) FERENC, barátosi (1805. dec. 27. Barátos – 1866. Zágón) – *őrnagy*. Református vallású. Apja, Mirtse Mózes (1775 körül – 1857) folyamatosan szolgálva, a 15. (2. székely) határőr gyalogezredből nyugalmazott „lovag [sic] főhadnagya”. Anyja, bardoci illetőségű nagyborosnyói Bartha Cecília. Testvér Mircse Dénes honvéd századossal. 1841-ben nősült. Felesége, Jákó Karolina 17 év özvegyesség után, élete 67. évében, 1833. dec. 9-én hunyt el, Zágónban. Gyermeckelenc voltak.

A szatmári katonai nevelőintézetben tanult. 1827-től hadfi, folyamatosan szolgálva, 1847-től alszázados, 1848 tavaszától főszázados a 15. (2. székely) határezredben. 1848. ápr. 11-én parancsnoksága alatt zászlóaljja két századával rendfenntartásra Brassóba, innen június 10-én Fogarasra vezényelték. A Háromszékről Balás Konrád cs. kir. őrnagy vezetése alatt Nagyenyed és Torda térségébe kirendelt mozgósított zászlóaljukhoz itt csatlakoztak, és innen indultak július 19-vel Nagyváradot érintve Délvidékre, a szerb felkelők ellen. Szenttamás harmadik sikertelen ostroma után zászlóaljával a feldunai hadtest kötelékébe került. Küzdött Jellačić ellen, okt. 30-án a schwechati csatában, november első napjaiban a Nadasdi-szorosnál és Jabláncnál, december-től pedig Bem oldalán, az erdélyi hadszíntéren harcolt. 1848. dec. 27-től honvédőrnagy, zászlóaljának parancsnoka lett. Nagyszeben első ostroma, 1849. jan. 21-e után Bem zászlóaljával hazaküldte Háromszékre. Előbb Sepsiszentgyörgy térparancsnoka, márc. 30-tól a brassói rögtönítélő törvényszék elnöke, júniustól a brassói kerület újoncozási biztosa, majd a szabadságharc vége felé Csíkszereda térparancsnoka lett.

A fegyverletétel után a nagyszebeni haditörvényszék elé került. Az 1850. nov. 4-én kelt körrendeletben arra utasították a barátosi falubíró, hogy leltározzák fel az összes ingó és ingatlan vagyonát, a leltárt pedig küldjék be a központi hatóságokhoz. Nagyszebenben 1851-ben előbb kötel általi halálra ítélték, melyet 12 év várfogságra módosítottak. Öccsével, Mircse Dénessel együtt Olmütz várában raboskodott. Kegyelemmel, 1858-ban szabadult. 1861. ápr. 15-től a rövid életű Háromszéki Rikánbelői Honvéd Segélyező Egylet orbaiszéki bizottmányának az elnöke volt. Haláláig Zágónban élt.

SÁL, Fond 89, fasc. IV, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 17v, 18v, 22v, 26v; SZNM, K, Kvásárhelyi albizt. jkv., 257; 1848–1849. Történelmi Lapok 1893/3, 21, 1893/4, 27; PÁLMAJ József 1901, 351; SIMON V. Péter 1983, 411; BONA Gábor 2000, 520.

MIRCSE JÁNOS, barátosi (1834. Barátos – 1883. jan. 14. Velence, Olaszország) – *közüvitéz* (?). Székely határőr család leszármazottja. Előnevétől ítélve barátosi születésűként tartják számon, ami nagy valószínűséggel így is van, így emlékezik meg róla, mikor halálhíreről értesült, a *Székely Nemzet* is az 1883. febr. 11-i számában, kihangsúlyozva, hogy a „lap olvasói között igen sokan vannak, akikkel ő együtt játszott a gondatlan gyermekeiket, igen sokan, akik későbbben barátai és ama dicső napokban fegyvertársai voltak. Igen sokan emlékeznek a lángeszű »prókátor-segédre«, aki principálisa irodájának hírt, nevet, magának, mint sokan mondják róla: »stikli«-ivel ellenségeket szerzett”.

A barátosi anyakönyvben az 1834-ben születettek között neve nem szerepel. Átnézve az 1830–1837 közötti nyolc évet a matrikulában, a barátosi Mircse családokban, kikből többen is

éltek ebben az időben a faluban, csupán három Mircse-gyermek született: 1834. márc. 29-én Mircse Mózes határőr főhadnagynak Magyórcsi Sárától egy „abortians” halva, „idétlen született” fia, majd Mircse József gyalogos káplárnak Pál Máriától 1836. jan. 9-én József, illetve 1837. okt. 18-án Sára nevű gyermeke. Ezek szerint nincs kizárva, hogy valamelyik közeli orbai- vagy kézdíszéki faluba áttelepült, származási helyét neve előtt megőrző barátosi Mircse gyermeke, de továbbra is fenntartható a kétély, hogy – és van rá példa a barátosi anyakönyvben nem is egy – egyszerűen elfelejtette beírni a keresztelő tiszteletes a nevét és a keresztelő napját a matrikulába.

Szülei katonai pályára szánták. Tanulmányait a kézdíszéki helyi székely katonai nevelőintézetben végezte. Diáktársaival együtt beállt önkéntesként honvédeknek.

Több mint valószínű, tanulmányait az 1850-es években tovább folytatta, jogi pályára lépett. A *Székely Nemzet* úgy említette, mint „lángeszű prókátor-segédet”, aki principálisa irodájának hírnevet szerzett. Havi Mihály színigazgatóval 1860-ban Erdélyben társulatot szervezett, mellyel Bukarestbe mentek, ahol a kezdeti siker után a társulat megbukott, szétszéledt. Havi visszajött Magyarországra, ő pedig Konstantinápolyba emigrált. Innen Piemontba költözött. 1859-ben Klapka magyar légiónak katonája, 1860-ban Garibaldi tüzérkapitánya, Palermo bevételének és a voltornói csatának egyik hőse volt. 1865–1867 között az olasz rendőrség politikai osztályának tisztviselőjeként az emigránsok ügyeivel foglalkozott. A németet már beszélte, önszorgalomból megtanulta az olasz, latin, angol és francia nyelvet, az állami levéltárban történeti kutatással kezdett foglalkozni. A békekötés után szakított a katonai pályával, Modenában telepedett le, olasz nőt vett feleségül. Kutatásait Milánóban, Firenzében, Génúában folytatta. A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából az olasz levéltárakban fellelhető magyar iratok feltárásán dolgozott. Kossuth és Klapka, 1867 után Eötvös József közoktatásügyi miniszter is támogatta történeti kutatásait. Levéltári munkásságát nagyra becsülve, Velencében őt bízták meg a rendezetlen közjegyzői levéltár rendezésének fáradságos munkájával. Rendezés közben fedezte fel István herceg végrendeletét, melyet Fraknói akadémiánknak 1882-ben mutatott be. Az olasz kormány a Vaszkorona-renddel, a magyar király a Ferenc József-renddel tüntette ki. Munkálatai Zsigmond és Mátyás király, illetve Bethlen Gábor korára terjedtek ki. Halála után az MTA özvegyétől megvásárolta okiratmásolatait, amelyek egy része különböző forráskiadványokban látott napvilágot. Főbb munkái: *Történelmi adatok Capistrano Szent János életéhez* (Esztergom, 1869), *Venedig és Ungarn* (Bécs, 1878), *Oklevéltár Bethlen Gábor diplomáciai összeköttetései történetéhez* (szerk. Óváry Lipót, Budapest, 1886).

SÁL, *Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 53r–61v, nr. 156, fol. 2r–6v; Székely Nemzet, 1883/23; PÁLMAJ József 1901, 315; SZINNYEI József 1903, 1–4; <https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/m-76AF9/mircse-janos-baratosi-mircse-76E5A/>; https://hu.wikipedia.org/wiki/Mircse_J%C3%A1nos.*

MIRCSE (Mirtse) JÓZSEF, barátosi (1809. aug. 6. Barátos – 1881. márc. 28.) – *hadnagy*. Református vallású, gyalog katonai családból származott. Apja, Mircse József 1809-ben főkaplár, 1811-ben strázsmester a 15. (2. székely) határőrezredben, mint nyugalmazott vámszolga hunyt el 1860. júl. 15-én, élete 80. évében. Apja első felesége, Witkai Ferenc (1771 körül – 1836) határőrezred kapitány és Benke Lukrécia lánya, egerpataki Witkai Anna, ki fiatalon meghalt, 1805. aug. 11-én temették Barátoson. A tőle született lányát, Sárát 1805. jan. 16-án keresztelték. Anyja az apja második felesége, Cseh Trézsia, akit 1806. márc. 17-én vett el feleségül, Barátoson. Testvérei: Mária (ker. 1808. márc. 30.) és Rozália (ker. 1811. jún. 3.).

Felesége, Pál Antal és Kelemen Anna lánya, Pál Mária (ker. 1811. nov. 9.), kivel 1835. jan. 24-én esküdtek össze. Gyermekeik: József (sz. 1836. jan. 9.), Sára (sz. 1837. okt. 18.), Ferenc (sz. 1839. dec. 1.), Anna (sz. 1843. máj. 16.), Rozália (sz. 1845. ápr. 1.), Antal (sz. 1847. szept. 17.), Julianna (sz. 1851. ápr. 7.) és Lajos (sz. 1857. márc. 7.).

A 15. (2. székely) határőrezredben 1837-ben káplár, 1847-ben nyugalmazott káplár. Az 1848–1849-es szabadságharcban, hogy melyik alakulatban szolgált és hol harcolt, illetve mikor léptették elő honvéd hadnaggyá, nincsenek források. Csak a Honvéd Segélyalap, illetve a kolozsvári levéltárban őrzött Ereklém-múzeum irataiból ismert, hogy honvéd hadnagyként tette le a fegyvert. 1867-ben és 1869-ben Barátoson élt, földbirtokos, 8 gyermekes családapa. Halálakor 1881-ben a lelkész tévesen 63 évesnek írta a halottas anyakönyvbe.

SÁL, *Fond 105, nr. 155, fol. 17r, 18v, 20v, 22v, 23r, 73v, 120v, nr. 156, fol. 5r, 6v, 9r, 12r, 14r, 17r, 27v, 109r, 137r, nr. 159, fol. 5v–6r; KÁL, Fond 550, B 184/2; MOL, K 57, 3463/1868; BONA Gábor 1998, II, 497; DEMETER Lajos – DEMETER László 2019, 118.*

MOLNÁR FERENC (? – ? Barátos) – *közüvitéz*. Születési idejét, helyét, szülei nevét nem sikerült beazonosítani. Felesége neve gyermekeik keresztelőjekor két esetben Butsi, egyszer Buts, négy alkalommal Fodor Zsuzsanna, elhunytakor 1915. aug. 30-án Molnár Ferencné szül. Sz. Gy. Fodor Zsuzsa néven szerepel az anyakönyvben. 84 évet élt. Gyermekeik: Rozália (1847 körül – 1861. jan. 29.), Zsuzsanna (sz. 1850. aug. 27.), (I.) Ferenc (sz. 1853. máj. 3.), (I.) József (1855. júl. 21. – 1857. aug. 25.), Julianna (1857. szept. 1. – 1857. okt. 22.), Mária (1859. márc. 26. – 1860. szept. 29.), (II.) Ferenc (sz. 1861. júl. 21.), (II.) József (sz. 1864. jún. 13.).

Arról, hogy 1848–1849-ben melyik alakulatban és hol harcolt, nincsenek forrásaink. Csak onnan ismert, hogy részt vett a szabadságharcban, hogy a Honvéd Segélyalap 2582/1868. számú kimutatásában, mint Barátoson lakó volt honvéd közüvitéz szerepel. Valószínűsíthető, hogy Barátoson hunyt el.

SÁL, *Fond 105, nr. inv. 10, nr. 156, 20r, 23r, 25v, 28r, 31v–32r, 37v–38r, 44v–45r, 105v, 109v–110r; MOL, K 57, 2582/1868.*

NAGY DÁNIEL (1807. máj. 1. Kőrös – 1873. szept. 16. Barátos) – *százados*. Református vallású, gyalog katonai családból származott. Kőrösi (ma Csomakőrös) születésű. „A Nemes Regiment Com[m]jendo szabadságánál fogva 3szori kihirdetés után egymáshoz való tiszta szeretetek, s a szülek megegyezésének declaratioja után” 1828. május 14-én, Barátoson esküdtek össze nemes Pál Annával. Gyermekeik: Rozália (1829. ápr. 24. – 1832. márc. 5.), Anna (ker. 1833. jan. 1.), (I.) Károly (1835. febr. 1. – 1841. jan. 19.), aki mint „oskolába járó fiú pecsetbe háromnapos betegség után 6. éves” korában halt meg, Julianna (sz. 1838. dec. 10.) és (II.) Károly (1849. márc. 22. – 1850. máj. 6.).

A nagyszombeni ezred-nevelőintézetben tanult. 1825-től közüvitéz, 1828-ban vicekaplár, 1833-tól őrmester, 1848. március 26-tól alhadnagy a 15. (2. székely) határőrezredben. 1848 októberében ezrede Háromszéken állomásozó részével csatlakozott a honvédséghez. Részt vett Székelyföld, illetve Háromszék védelmi harcaiban. 1849. febr. 15-én, febr. 21-től számítandó rang- és illetménnyel főhadnagy ezrede újjáalakult 1. zászlóaljánál, mellyel közreműködött a Beszterce körüli harcokban. 1849. április 4-e körül zászlóalja „6. honi századában” szolgált. Április 16-tól, ápr. 30-tól számítandó ranggal és illetménnyel századossá léptették elő az 1. határvédzászlóaljban, a besztercei hadosztálynál.

A fegyverletétel után 1851. jan. 17-én Nagyszombenben halálra, majd 2 év várfogságra ítélték. Büntetését Josefstadtban töl-

tötte le. 1861-ben Barátoson lakott, „minden éltmód nélkül”. A Rikánbelöli Honvéd Segélyező Egylet 20 Ft segélyben részesítette. Az enyhülés időszakában, 1862-ben Háromszék aljegyzőjévé választották. A későbbiekben Barátoson gazdálkodott, mint földműves, a Rikánbelöli Honvédegylet tagja volt. Élete 66. évében, gutaütésben halt meg.

SÁL, Fond 89, fasc. IV; Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 51v, 58r, 94r, 133r, nr. 156, fol. 3v, 8r, 19r, 90r, 100r; SZNM, K, Farkas Ignác hagyatékából visszamaradt kimutatás; MIKÁR Zsigmond 1869, 77; NAGY Sándor 1896, XVII, LV; BONA Gábor 2009, II, 129.

NÉMET JÓZSEF – *közvitész*. Pontos kilétét nem sikerült kideríteni. Feltehetően azonos azzal az özv. Német Józseffel, ki 1892. máj. 31-én 76 éves korában hunyt el Barátoson. Első felesége ifj. Német Józsefné Pakucs Mária lehetett, akit 1852. dec. 29-én temettek, az anyakönyv szerint mindössze 30 évet élt. Ifj. Német József, mint 30 éves özvegyember, másodszor 1853. febr. 15-én nősült. Felesége a rétyi születésű, 30 éves Tóth Mária volt, aki 1886. febr. 10-én, élete 63. évében halt meg, Barátoson.

Az 1848–1849-es szabadságharcban, hogy hol harcolt és melyik zászlóalj kötelékébe tartozott, nincsenek források. Onnan ismert, hogy részt vett a szabadságharcban, hogy a 499/1881. sz. rendelet utasítása szerint „alapos, minden feltűnés nélküli utánpuhatólás” után a munkaképtelen, vagyontalan volt honvédek felől érdeklődve, az orbaiszéki szolgabíró Hollaki Attila mint Barátoson lakó volt 48-as honvédet nyilvántartásba vette, 1890-ben pedig volt honvédként a háromszéki Rikánbelöli Honvédegylet tagja volt.

SÁL, Fond 9, 40. sz. csomag, nr. 2/50, fol. 39; Fond 105, nr. inv. 10, nr. 156, fol. 102r, 143r, nr. 159, fol. 18v–19r, 38v–39r; MIKÁR Zsigmond 1891, 266.

PÁL JÓZSEF (1805. ápr. 8. Barátos – 1890. febr. 24. Barátos) – *közvitész*. Gyalog katona rendű családból származott, református vallású. Apja feltehetően az a Pál Gábor székely határőr gyalog katona, aki 1805-ben Morvaországban öt falubelijével együtt elesett a franciák elleni csatában.

Miután „külön-külön felkérdeztettek, hogy nincs-e valami erőltetés öszevesketésekben, melyre mindenik azt felelvén, nincs (...) Compagnia szabadsága mellett 28^a Februarii [1832.] solemniter” megesküdött gyalog katona Ferentz József és Beder Julianna lányával, Ferentz Máriával. Ekkor, feltehetően tévedésből, az anyakönyvbe a falu lelkésze 21 évesnek írta be. Első felesége élete 67. évében, 1880. szept. 19-én elhunyt. Másodszor 1881. okt. 1-jén nősült, feleségül vette a 68 éves özvegy Beder Rákhelt. Második felesége 96 éves korában 1908. márc. 21-én hunyt el. Első feleségétől született gyermekei: (I.) Anna (1833 körül – 1837. jún. 23.), (I.) Mária (ker. 1834. szept. 8.) néhány napot élt, József (1836. jún. 3. – 1848. aug. 22.), Anna (1838. aug. 12. – 1838. okt. 1.), (I.) Sára (ker. 1839. okt. 2.) szintén korán elhunyt, (II.) Mária (sz. 1842. márc. 1.), (II.) Anna (1844. márc. 11. – 1847. aug. 10.) és a csak 3 napot élő (II.) Sára (sz. 1847. nov. 12.).

Arról, hogy a szabadságharc ideje alatt melyik alakulatban és hol szolgált, nincsenek adataink. 1890-ben, mint volt honvéd, a háromszéki Rikánbelöli Honvédegylet tagja volt.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 17r, 61v, 74r, 97v, 136v, nr. 156, fol. 5r, 7v–8r, 11r, 13r, 17v, 87v–88r, 69v, 98v, nr. 158, fol. 113r–114v, nr. 159, fol. 3v–4r, 29v–30r, 79v–80r; MIKÁR Zsigmond 1891, 267.

PÁL ZSIGMOND (ker. 1807. dec. 2. Barátos – 1858. nov. 8. Barátos) – *élelmező bizottmányi tag*. Gyalog katona rendű, református vallású családból származott. Szülei 1802. jún. 17-én

esküdtek, Barátoson. Apja gyalog katona Pál József fia, Antal (ker. 1781. júl. 23. – 1848. aug. 15.), anyja Kelemen István lánya, Kelemen Anna (ker. 1875. ápr. 30. – 1848. aug. 11.). Szülei 1848 nyarán, a Háromszéken tomboló kolerába haltak bele. Testvérei: (I.) Antal (ker. 1803. okt. 20.), (II.) Antal (ker. 1805. okt. 5.), Anna (ker. 1809. szept. 30.), (I.) Mária (1811. okt. 9. – 1813. okt. 13.), (II.) Mária (ker. 1815. márc. 19.) és Ferenc (ker. 1816. okt. 16. – okt. 30.).

A barátosi pap előtt 1832. febr. 6-án, miután „a háromszori kihirdetésnek megése után is külön-külön (...) felkérdeztettek és egymáshoz való tisztas szereteteket s tökéletes egyezéseket jelentettek, Compagnia szabadság mellett” megesküdtek. Gyermekeik: Rozália (ker. 1833. aug. 10.), Rákhel (sz. 1836. jan. 26.), Antal (sz. 1839. ápr. 7.), Anna (sz. 1841. nov. 1.), (I.) Ferenc (1844. okt. 1.), (II.) Ferenc (sz. 1845. okt. 18.) és (II.) Antal (1848. nov. 1. – 1854. júl. 22.).

Eddigi tudomásunk szerint aktív honvédként nem vett részt a szabadságharcban, de a hátországban, mint barátosi falubíró és a helyi élelmezési bizottmány tagja, aktívan kivette részét a szervezkedési, élelmezési és mozgósítási munkálatokból. Élete 51. évében, tüdővészben hunyt el. Felesége közel 10 év özvegyesség után, 1868. febr. 29-én halt meg.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 5r, 7r, 16v–17r, 18v, 20v, 23r, 27v, 30r, 59v, 77r, 78v, 120r, 136v, nr. 156, fol. 5r, 8r, 10v, 13v, 15r, 18v, 97v–98r, 103r, 106v–107r, 121v–122r; SZNM, K, Nygy.

PÉTER JÓZSEF (ker. 1806. okt. 12. Barátos – 1884. febr. 11. Barátos) – *közvitész*. Gyalog katona rendű családból származott, református vallású. Apja, Péter Sámuel (1763 körül – 1839. máj. 29.) gyalog katona először Csia Juliannát vette feleségül, 1792. jan. 5-én, de ő 1805. jún. 23-án meghalt. Második feleségével, Kató Sárával (1782 körül – 1827. márc. 20.) 1805. júl. 18-án esküdtek össze. Testvérei: Julianna (ker. 1805. jún. 16. – 1808. jún. 14.), Éva (megh. 1808. nov. 12.), Anna (ker. 1810. szept. 14.), László (ker. 1815. márc. 12.), Ádám (ker. 1827. febr. 5. – 1854. aug. 27.).

Feltehetően 1830–1833 körül nősült és vette feleségül Kovács Annát, aki az anyakönyv szerint 94 évet élt, 1892. ápr. 21-én hunyt el. Gyermekeik: (I.) Anna (1834. szept. 10. – 1834. nov. 24.), N. n. (1835. okt. 1.) a szüléskor meghalt, (II.) Anna (sz. 1837. márc. 1.) és Sára (sz. 1843. jan. 1.)

Arról, hogy a szabadságharc alatt melyik alakulatban szolgált és hol harcolt, nincsenek adataink. Onnan ismert, hogy részt vett a szabadságharcban, hogy a 499/1881. sz. rendelet utasítása szerint a munkaképtelen, vagyontalan volt honvédek felől érdeklődve „alapos, minden feltűnés nélküli utánpuhatólás” után az orbaiszéki szolgabíró Hollaki Attila mint Barátoson lakó volt 48-as honvédet jelentésében nyilvántartásba vette. Segélyezésére, hogy sor kerülhetett volna-e, nincsenek adataink. Mintegy két évvel élte túl a jó szándékú „utánpuhatólást”.

SÁL, Fond 9, 40. sz. csomag, nr. 2/50, fol. 39; Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 17r–17v, 19v, 21v, 27v, 47r, 73r, 75r, 85v, 98r, 118v, 120v, nr. 156, fol. 3r, 4v, 6r, 11v, 85r, 86r, 88v, 103r, nr. 159, fol. 12v–13r, 36v–37r.

PÉTER LAJOS (1818. aug. 4. Barátos – 1903. márc. 12. Barátos) – *közvitész*. Gyalog katona rendű családból származott, református vallású. A második Lajos nevű a családban. Apja, Péter Tamás fia Péter Antal (1786 körül – 1840. jan. 16.) először 1808. márc. 8-án nősült, feleségül vette Bibó János lányát, Bibó Zsuzsannát, kitől feltehetően elvált, mert ugyanez év június 14-én másodszor Porzsolt Ilonával esküdött össze. Testvérei: Ferenc (ker. 1809. aug. 10.), Mária (ker. 1812. ápr. 29.) meghalt ugyanaznap, Rozália (1813. ápr. 10. – 1828. febr. 15.), (I.) Lajos

(1816. nov. 19. – 1817. szept. 23.), Márton (1822. ápr. 6. – 1822. ápr. 26.).

1838–1840 között nősülhetett, felesége Olosz Rebeka, aki 50 évesen „vízkórságba” hunyt el 1871. júl. 29-én. Gyermekeik: Zsigmond (sz. 1840. szept. 14.), József (sz. 1844. febr. 27.), Zsuzsanna (sz. 1846. jan. 23.), (I.) Julianna (sz. 1848. febr. 27.), (II.) Julianna (sz. 1849. márc. 26.), Anna (sz. 1853. márc. 3.), Mária (sz. 1856. jan. 15.).

Arról, hogy a szabadságharc alatt melyik alakulatban szolgált és hol harcolt, nincsenek adataink. 1890-ben földműves Barátoson, a háromszéki Rikánbelői Honvédegylet tagja. 1894-ben honvédnnyugdíjért folyamodott. 1894. dec. 11-én az orbai járási főszolgabíró honvédnnyugdíj-kérvényét az igényelt volt honvéd bajtársak tanúvallomási jegyzőkönyvével, 6697. számmal elküldte a háromszéki alispáni hivatalhoz, ahonnan ugyanez év dec. 21-én 22143/894. iktatószámmal ellátott iratait felterjesztették Budapestre.

SÁL, Fond 9, 561. doboz, III/142 – 1894, fol. 210r, 230, 231v; Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 20v, 23v, 25r, 30r, 32v, 38r, 76v, 79r, 80v, 86v, 121r–v, nr. 156, fol. 9v, 13r, 15r, 18r–v, 23r–v, 89r, 125v–126r, nr. 159, fol. 67v–68r; MIKÁR Zsigmond 1891, 267.

†**PORZSOLT FERENC** – *közüvitéz*(?). Hősi halált halt Brassónál. Kiletét nem sikerült azonosítani. Lehet azonos ifjabb Pozsolt Ádám gyalog katona és Gál Borbála 1823. nov. 16-án keresztelt fiával, Porzolt Ferencel, aki 1845. ápr. 15-én nősült, s kinek feleségétől, Beder Sárától két gyermek, Ferenc (sz. 1846. szept. 5.) és Lajos (sz. 1849. febr. 13.) született. Egy másik, szinte az előbbivel egykorú Porzolt Ferencet szülei, Porzolt József gyalog katona és Tántos Sára 1824. dec. 31-én keresztelték, 1846. febr. 5-én házasodott meg, mint 22 éves „ifjú legény” vette nőül gyalog katona rendű Porzolt László lányát, Porzolt Rozáliát. A harmadik Porzolt Ferencet, gyalog katona rendű Porzolt Ferenc és Cófalván lakó jubilátus gyalog káplár Kalotsi Cornelus lánya, Kalotsi Rozália fiát 1833. jan. 20-án keresztelték, ha utóbbival azonos, akkor mint sokan mások, 16 évesen harcolhatott a szabadságért.

SÁL, Fond 105, nr. 155, fol. 42v, 58r, nr. 156, fol. 15v, 18v, 140r–140v, nr. 654, fol. 15r; Székely Nemzet, 1883/191; Nemere, 1883/101.

PORZSOLT JÁNOS (I.) (ker. 1827. dec. 30. – 1906. szept. 29. Barátos) – *közüvitéz*. Bibó József néptanító, helytörténeti kutató szerint Porzoltok már 1582-ben éltek Barátoson. I. Rákóczy Györgytől 1634. június 30-án Gyulafehérvárt Porsolt Miklós és István kapott címeres nemeslevelet. A Barátoson maradt ágból Lukács, Mihály és Miklós 1792-ben kapott nemesi igazolványt. Az említett Porzolt Lukács a lovas katona rendhez tartozott, 1816-ban, 78 éves korában halt meg. Az itthon maradt Porzoltok utódai – írta Bibó József 1901-ben – máig is élnek Barátoson, mint birtokosok. Ezek egyikének felmenője lehetett az apja, a lovas katona renden lévő Porzolt László (1780 körül – 1856. máj. 6.), aki 1816. szeptember 17-én vette feleségül lovas katona renden lévő Finta Ferenc lányát, Finta Sárát. Testvérei: Sára (ker. 1817. okt. 12.), Ilona (ker. 1820. márc. 18.), Anna (ker. 1822. nov. 30.), Mária (ker. 1825. márc. 6.), Julianna (ker. 1830. febr. 7.).

Barátoson nősült, 25 éves korában, 1851. febr. 11-kén feleségül vette a magát akkor 28 évesnek valló özv. Hatházi Györgyné Porzolt Mária, aki 1901. dec. 1-jén hunyt el. Gyermekeik: János (sz. 1851. dec. 17.), Mária (sz. 1853. okt. 7.), Rozália (sz. 1855. dec. 1.), (I.) Károly (sz. 1858. márc. 7.), (II.) Károly (sz. 1859. dec. 8.), Sándor (sz. 1863. dec. 8.).

Arról, hogy a szabadságharcban melyik alakulatnál szolgált és hol harcolt, nincsenek adataink. Annyi ismert, hogy barátosi

földművesként 1890-ben, mint közüvitéz, a háromszéki Rikánbelői Honvédegylet tagja volt.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 31v, 35r, 39r, 43r, 49r, 53v, 78v, 124r, nr. 156, fol. 21v, 23v, 26r, 29r, 33v–34r, 43v–44r, 105r, 142v, nr. 159, fol. 64v–65r, 76v–77r; MIKÁR Zsigmond 1891, 267; Székely Nemzet, 1901/31; PÁLMAJ József 1901, 359–360.

PORZSOLT JÁNOS (II.) (ker. 1827. jan. 25. – 1901. márc. 25. Barátos) – *közüvitéz*. A gyalog katona renden lévő Porzolt családok egyik leszármazottja. Apja, özv. Porzolt Ferencné fia, ifjabb gyalog katona Porzolt Ádám (1793 körül – 1863. aug. 30.), anyja Gál (Borbála) Borbara (1796 körül – 1866. szept. 20.). Szülei 1823. febr. 12-, Zágomban keltek egybe. Testvérei: Ferenc (ker. 1823. nov. 16.), Sára (ker. 1825. szept. 4. – 1832. nov. 28.), Beniam (1829. júl. 18.), Dániel (ker. 1831. júl. 20.) és Zsuzsanna (1836. máj. 25.).

1857. nov. 12-én nősült, Barátoson. Felesége Domokos Rákhel szerelemgyermek, Domokos Rákhel (ker. 1832. dec. 22. – 1901. márc. 8.). Gyermeük: Miklós (szül. 1858. szept. 9.).

Arról, hogy a szabadságharc alatt melyik alakulat kötelekében szolgált és hol harcolt, nincsenek adataink. Onnan ismert, hogy 1848–1849-ben honvéd közüvitéz volt, hogy 1890-ben, mint barátosi földműves, a Rikánbelői Honvédegylet tagja volt, ki 1894-ben honvédnnyugdíjért folyamodott. Az orbai járási főszolgabíró 1894. dec. 11-én honvédnnyugdíj-kérvényét, az igényelt volt honvéd bajtársak tanúvallomási jegyzőkönyvével, 6696. számmal elküldte a háromszéki alispáni hivatalhoz, ahonnan 1894. dec. 18-án, 22142/894. iktatószámmal ellátva felterjesztették Budapestre. Feltehetően haláláig honvédnnyugdíjat élvezett. Elhunytakor 1901-ben az anyakönyvezéskor hozzátartozói 76. évesnek vallották.

SÁL, Fond 9, 561. doboz, III/142 – 1894, fol. 210r, 211, 214v; Fond 105, nr. 10, nr. 155, fol. 41r, 44r, 47r, 52r, 55v, 58r, 127v, nr. 156, fol. 33v–34r, 88r, 114v–115r, 119v–120r, 145v, nr. 159, fol. 63v–64r; MIKÁR Zsigmond 1891, 267.

PORZSOLT MÁTYÁS (ker. 1822. aug. 24. Barátos – 1898. nov. 24. Barátos) – *közüvitéz*. A gyalog katona rendű Porzolt családok egyikének tagja. Apja gyalog katona ifjabb Porzolt Imre, anyja Péter Mária (1794. körül – 1864. márc. 29.). Szülei 1814. okt. 4-én esküdtek. Testvérei: Rozália (ker. 1815. okt. 7.), Dániel (1820. márc. 28. – 1829. dec. 8.), Trézsia (1825. márc. 16. – 1826. márc. 16.), Ábel (1826. dec. 27. – 1829. dec. 14.), Zsuzsanna (ker. 1830. dec. 31.), András (ker. 1833. febr. 26.), Klára (1836. máj. 21. – 1842. febr. 10.) és Sándor (1840. márc. 20. – 1840. okt. 19.).

1847. júl. 19-én, mint 25 éves ifjú legény nősült. Feleségül vette Porzolt László lányát, Mária, aki 1883. május 5-én, 56. éves korában halt meg. Gyermekei: Zsuzsanna (1847. nov. 3.), József (1849. okt. 19.), Anna (1851. szept. 10.), László (1853. nov. 20. – 1861. febr. 26.), Mária (1856. márc. 16. – 1861. febr. 26.), Imre (1858. aug. 5.), Ignác (1860. okt. 6.), Julianna (1863. márc. 7.) és Mihály (1868. jan. 29.).

Arról, hogy melyik alakulatban és hol harcolt a szabadságharc ideje alatt, nincsenek adataink. Onnan ismert, hogy honvéd közüvitéz volt, hogy 1890-ben, mint barátosi földműves, a Rikánbelői Honvédegylet tagja volt. A nyugdíjkérvényéhez csatolt „valótlan tartalmú községi bizonyítvány miatt”, melyet 1898-ban Tamás Károly községi bíró továbbított Háromszék vármegye főispáni hivatalához, a belügyminiszter utasítására Barátos község és a községi bíró ellen fegyelmi eljárást indítottak. Mivel ugyanennek az évnek a végén meghalt, arról, hogy az eljárást lefolytatták-e, nincs tudomásunk.

SÁL, Fond 9, 40. sz. csomag, nr. 2/50, fol. 100–111; Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 28r, 35r, 38v, 43r, 47r, 54v, 58v,

83v, 89v–90r, 122v, nr. 156, fol. 5r, 9r, 17v, 19r, 23v, 26v, 30v–31r, 35v–36r, 41v–42r, 52v–53r, 89v, 90v, 110v–111r, 115v–116r, nr. 159, fol. 10v–11r, 56v–57r, 141r; *MIKÁR Zsigmond 1891, 267.*

†**PORZSOLT MÓZES** (ker. 1800. nov. 9. Barátos – 1848. dec. 16. ?) – *székely határőr*. A gyalog katona rendhez tartozó Porzsolt családok egyikének leszármazottja. Apja Porzsolt Imre.

A gyalog katona rendhez tartozó Erdős Klárát 1824. dec. 13-án vette feleségül. Gyermekük: Sára (tem. 1826. dec. 28., mintegy másfél éves volt), Ferenc (ker. 1826. dec. 17.), Julianna (ker. 1830. jan. 3.), Mózes (1831. okt. 15. – 1840. szept. 22.) és Zsuzsanna (ker. 1834. febr. 20.).

Háromszék önvédelmi harca idején „Commandóba holt meg”, 1848. dec. 16-án. Halála körülményei ismeretlenek, tény, hogy katonai szolgálattétel közben hunyt el. A falu lelkésze értesülve halálhíreről, 52 éves gyalog katonaként jegyezte be az anyakönyvbe. Felesége öt évnyi özvegység után, 53 éves korában, 1853. szept. 9-én hunyt el Barátoson.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 14v, 46v, 53r, 56r, 60v, 85r, 129v, nr. 156, fol. 89v, 99r, 102v.

RÁTZ ELEK (ker. 1823. szept. 6. Barátos – ? Barátos?) – *közvitész*. Gyalog katona rendű családból származott. Református vallású. Apja gyalog katona Rátz Ádám (1787 körül – 1865. jan. 22.). Anyja Bibó Zsuzsanna. Szülei 1811. szept. 12-én esküdtek Barátoson. Testvérei: Zsuzsanna (ker. 1812. aug. 1.), (I.) Sára (ker. 1815. jún. 15.), József ker. (ker. 1816. dec. 27.), (II.) Sára (ker. 1819. febr. 6.), Ferenc (ker. 1821. jan. 20.), Anna (ker. 1825. okt. 28.), Julianna (ker. 1827. nov. 28.), Antal (ker. 1829. okt. 10.), (I.) Rozália (ker. 1832. jún. 30.), (II.) Rozália (szül. 1834. ápr. 20.).

Mint ifjú legény, 1849. máj. 12-én nősült. Az akkor magát 28 évesnek valló Gáspár Rákhelt vette feleségül. Gyermekük nem született. Felesége 1892. dec. 2-án hunyt el, élete 73. évében.

Arról, hogy melyik alakulatban szolgált a szabadságharc alatt és hol harcolt, nincsenek adataink. Annyi ismert, hogy 1890-ben földműves Barátoson, és volt honvéd közvitészként a háromszéki Rikánbelői Honvédegylet tagja.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 24r, 27v, 30v, 33v, 36r, 40v, 44v, 52v, 57r, 60v, 122r, nr. 156, fol. 116v–117r, 142r, nr. 159, fol. 38v–39r; MIKÁR Zsigmond 1891, 267.

SÁNDOR AMBRUS – *közvitész*. 1890-ben földműves Barátoson, a háromszéki Rikánbelői Honvédegylet tagja. Az Ambrus keresztnév a faluban nem volt használatos. Feltehetően azonos azzal a Sándor Andrással, aki 75 éves korában, 1902. márc. 28-án hunyt el. Első felesége, Bogdán Rozália 61 évesen, 1885. máj. 2-án halt meg. Második feleségét, Porzsolt Mária 32 éves elvált asszonyt 58 évesen, 1885. május 26-án vette feleségül.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 158, fol. 13v–14r, nr. 159, fol. 16v–17r, 65v–66r; MIKÁR Zsigmond 1891, 267.

SERESTÉLY JÓZSEF (1827. ápr. 18. Telek – 1911. máj. 28. Barátos) – *közvitész*. Elhunytakor Bajkó György barátosi lelkész születési helyéül Teleket jelölte meg. Teleken abban az időben, amikor született, Serestély nevű család nem élt. Sok kétséggel, de valószínűsíthető, hogy azonos jobbágyi rendű lévő providus Kerestély József és papolci születésű providus Rab Anna fiával, Kerestély Józseffel, akinek feltehetően a szülőfalujából való elkerülése után változtatott a neve Serestélyre. Felesége, Paltán (Tofán) Julianna élete 48. évében, 1882. jan. 15-én halt meg, Barátoson. Gyermekük: a néhány órát élő Julianna (1856. dec. 12.), József (sz. 1857. okt. 3.), (I.) Lajos (1859. aug. 9. – 1861.

dec. 3.), (I.) Mária (1863. máj. 19. – 1864. aug. 15.), (II.) Mária (1861 körül – 1865. jan. 15.), az ikrek (III.) Mária (1867. jan. 10. – 1867. márc. 5.) és (II.) Lajos (1867. jan. 10. – 1868. júl. 12.), Ferenc (sz. 1870. jan. 3.), (I.) Róza (1871. nov. 10. – 1872. ápr. 2.) és (II.) Róza (sz. 1876. nov. 3.).

Arról, hogy a szabadságharc alatt melyik alakulatban szolgált és hol harcolt, nincsenek adataink. Onnan tudott, hogy részt vett a szabadságharcban, hogy a 499/1881. sz. rendelet utasítása szerint a munkaképtelen, vagyontalan volt honvédek felől érdeklődve, „alapos, minden feltűnés nélküli utánpótlás” után az orbaiszéki szolgabíró Hollaki Attila mint Barátoson lakó volt 48-as honvédet jelentésében nyilvántartásba vette. Serester József névvel 1890-ben, mint 1848–1849-es honvéd, a Rikánbelői Honvédegylet tagja volt.

SÁL, Fond 9, 40. sz. csomag, nr. 2/50, fol. 39, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 156, fol. 27v, 28v, 32v–33r, 41v–42r, 50v–51r, 54v–55r, 57v–58r, 64v–65r, 105r, 115v–117r, 121v–122r, 125v–126r, nr. 159, fol. 7v–8r, 89v–90r, nr. 602, fol. 13v, 54v; MIKÁR Zsigmond 1891, 267.

SIMON ANDRÁS (ker. 1825. aug. 28. Barátos – ? Barátos) – *közvitész*. Valószínűleg Simon Ilona szerelemgyermek. Kiletét pontosan nem lehetett kideríteni.

A szabadságharc ideje alatt a harctéren „elbetegesedése miatt dologtehetetlen” lett. 1861-ben vagyontalan, szegény. A háromszéki Rikánbelői Honvéd Segélyező Egylet 10 Ft segélyre irányozta elő.

SÁL, Fond 89, fasc. IV; Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 44r.

†**SIMON JÁNOS** (ker. 1820. febr. 6. Barátos – 1849. jún. 19–20. Tömösi-szoros) – *közvitész*. Jobbágyi rendű családból származott, református vallású. Szülei esküvője 1816. ápr. 4-én volt, Barátoson. Apja, providus Simon Miklós (sz. 1784 körül) 1848. aug. 11-én, kolerában hunyt el. Anyja Szabó Rebeka (1793 körül – 1867. dec. 4.). Testvérei: (I.) János (ker. 1817. jan. 2.), (I.) Anna (ker. 1818. febr. 1. – 1819. aug. 8.), József (ker. 1822. febr. 3.), Tamás (ker. 1824. nov. 18. – 1825. jún. 9.), (II.) Anna (1827. jan. 12. – ?), Mária (1829. nov. 4. – 1832. márc. 9.), (III.) Anna (ker. 1832. aug. 17.), Ferenc (sz. 1836. dec. 4.).

Nősült 1849. jan. 31-kén, Barátoson. Feleségül az akkor magát 26 évesnek valló Vizi Ágneszt vette el. Az anyakönyvi adatok szerint gyermekük nem született.

A szabadságharcban 1849-ben a brassói hadosztály kötelékében harcolt. Több mint valószínű, a 85. honvédszászlóalj közvitésze volt. A Tömösi-szoros védelmében, a jún. 19–20-i küzdelmekben halt hősi halált.

Özvegységének „törvénytelen ágyból” két lánya született: (I.) Mária (sz. 1851. dec. 3.) három napot él, (II.) Mária (sz. 1857. máj. 22.). A háromszéki Rikánbelői Honvéd Segélyező Egylet, mert a néhai felesége hősi halált halt honvédeknek volt az özvegye, s tudomásuk szerint 2 gyermekét nevelte, 1861-ben 10 Ft segély kiutalását irányozta elő.

SÁL, Fond 89, fasc. IV; Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 30v, 32r, 34v, 37v, 42v, 47r, 52v, 57r, 80r, 83r, 94r, 123v, nr. 156, fol. 5v, 21v, 97v, 101r, 121v–122r, 141v; Székely Nemzet, 1883/191; Nemere, 1883/101.

SZÁNTÓ LÁSZLÓ (1819. febr. 29. Barátos – 1888. szept. 25. Barátos) – *közvitész*. Anyja feltehetően pákai származású. Szánthó Rákhel szerelemgyermek. Anyjának kivülé még négy „törvénytelen ágyból” való gyermeke született: Mózes (ker. 1811. júl. 3.), Rákhel (ker. 1823. febr. 19.), Mária (ker. 1825. ápr. 18.) és Erzsébet (1830 körül – 1832. ápr. 12.). Ötvenéves volt, mikor 1869. jún. 5-én megnősült. Felesége kovásznai szü-

letésű Temerkék Mária, aki akkor 40. éves özvegyasszony volt. Tíz évvel élte túl a férjét, 1898. febr. 19-én hunyt el, Barátoson. Gyermeük nem született.

A szabadságharc alatt melyik alakulatnál szolgált és hol harcolt, nincsenek adataink. Onnan tudott, hogy részt vett a szabadságharcban, hogy a 499/1881. sz. rendelet utasítása szerint a munkaképtelen, vagyontalan volt honvédek felől érdeklődve, „alapos, minden feltűnés nélküli utánpótlás” után az Orbaiszéki szolgabíró Hollaki Attila mint Barátoson lakó volt 48-as honvédet jelentésében nyilvántartásba vette.

SÁL, Fond 9, 40. sz. csomag, nr. 2/50, fol. 39; Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 22v, 33v, 39v, 43v, 94v, nr. 156, fol. 154v–155r, nr. 159, fol. 25v–26r, 54v–55r.

SZÉKELY JÓZSEF (ker. 1826. júl. 16. Telek – 1907. ápr. 4. Barátos) – *közüvitéz*. Apja jobbágyi renden lévő providus Székely Márton, anyja Albert Sára. Református vallású. Mint teleki ifjú legény, 1850. márc. 20-án, Barátoson vette feleségül a magát 24 évesnek valló Jakó Ágneszt. Másodszer özvegyemberként, 1886. márc. 9-én nősült. Felesége a feldobolyi születésű, 41 éves özvegy Bende Ágnes. Gyermekei első feleségétől születtek: Trézsia (sz. 1851. jan. 23.), Zsuzsa (1854 körül – 1861. márc. 21.), Juliánna (sz. 1856. okt. 2.), az ikrek, Rozália (sz. 1859. aug. 8. – 1861. szept. 15.) és Sára (sz. 1859. aug. 8. – 1861. szept. 21.).

Arról, hogy melyik alakulathoz tartozott a szabadságharc alatt és hol harcolt, nincsenek adatok. Mint honvéd közüvitéz, 1894-ben honvédnegyedjéért folyamodott. Ugyanez év okt. 17-én az orbai járási főszolgabíró honvédnegyedjé-kérvényét, az igényelt volt honvéd bajtársak tanúvallomási jegyzőkönyvével, 5590. számmal elküldte a háromszéki alispáni hivatalhoz, ahonnan 1894. okt. 16-én, 17477/894. iktatószámmal ellátva Budapestre terjesztették fel. Feltehetően igényét pozitívan bírálták el, és élete végéig honvédnegyedjéért élvezett.

SÁL, Fond 9, 561. doboz, III/142 – 1894, fol. 112v, 157–158v; Fond 105, nr. inv. 10, nr. 156, fol. 20v, 27r, 32v–33r, 110v–112v, 142r, nr. 158, fol. 14v–15r, nr. 159, fol. 77v–78r, nr. 602, fol. 12v.

SZONDA LAJOS, pákái (ker. 1822. dec. 26. Barátos – ?), – *hadnagy*(?). Pákéi Szonda Sándor és Pálik Krisztina fia. Pákéi Szonda Sándor és Szonda László bátyja. Felesége, márkosfalvi Szabó Lina (Karolina) már 1895 előtt meghalt. Gyermekeik: Berta és Lajos, illetve Irma, férjezett Nagy Sándorné nevelt leánya. Fia, Szonda Lajos 1900 körül vasúti felügyelő volt. A Kézdimárkosfalván 1895-ben elhunyt Mátyás Zsigmondné márkosfalvi Gaál Rózália gyászjelentőjéből kiderült, hogy felesége édestestvér Szonda Sándorné Szabó Borbálával, vagyis öccse második feleségével.

A szabadságharc alatt, hogy hol szolgált, nincsenek források. Feltehetően 1848 decemberében részt vett Háromszék önvédelmi harcában. 1849. jan. 3-án mint futár tartózkodott Háromszéken. A későbbiekben huszár hadnagy lett. Adatok hiányában további életútja ismeretlen.

SZNM, K, Nygy.; PÁLMAY József 1901, 427; OSZK, <https://dspace.oszk.hu/handle/>.

SZONDA LÁSZLÓ, pákái (ker. 1830. nov. 7. Barátos – 1912. okt. 22. Barátos) – *honvéd őrmester*. Pálmay József könyvében hadnagy. Református vallású. Székely nemesi családból származott, Pákéba települt két felmenője, a nagyapja, Sándor és annak testvére, Tamás pákái előnévvel 1798. június 1-jén Ferenc királytól nyertek címeres nemeslevelet. Apja, pákái Szonda Sándor 22. éves korában, 1822. márc. 25-én Sepsiszentivánban, márc. 29-én Pákéban tartott esküvőn vette feleségül az akkor 18 éves, római katolikus vallású Pálik Krisztinát, aki Gyöngyösön

született és Sepsiszentivánban nevelkedett. Apja, aki a szabadságharc idején 1848–1849-ben élelmező biztos volt, 1849 februárjában élelmező bizottmányi elnök, az anyakönyv szerint 84 éves korában, 1875. márc. 28-án hunyt el Barátoson. Anyját gyermekei keresztelesekor a barátosi lelkész, kivéve a legkisebb fiú keresztelesekor, mindig Borsai Krisztinának írta, Pálik névvel csak 1840-ben jegyezte. (A két lánya keresztelesekor 1833-ban Palugyai, 1834-ben Balog Krisztina névvel írta be a pap a zágoni római katolikus anyakönyvbe.) Testvérei: Lajos (ker. 1822. dec. 26.), (I.) Sándor (ker. 1824. nov. 18. – 1901. szept. 26.), László (1828. jún. 29. – 1829. dec. 27.), Dénes (1837. júl. 10. – 1860. júl. 14.), Gergely (sz. 1840. máj. 1.), Lina (Carolina Maria Anna, 1833. ápr. 8. – 1857) és Teréz (Theresia Victoria Rosalia, szül. 1834. dec. 27.). A testvérei közül Lajos mint huszár hadnagy, Sándor közüvitézként küzdött a szabadságharcban. Lánytestvérei közül Lina (Karolina) Imreh Gergelyhez, Teréz (Trézsia) Balogh István emigrációból hazajött volt honvéd hadnagyhoz ment férjhez.

Először 1867. május 20-án nősült, Barátoson. Feleségül vette néhai barátosi Mircse Dénes honvéd százados özvegyét, az akkor 38. éves Bartha Cecíliát. Második felesége Vida Klára volt. Elhunytakor az özvegy és négy gyermeke, Klára, Róza, Mária és László gyászolták. Vida Klára 1892. ápr. 23-án született gyermekét, Lászlót „az 1898. évi 20580 sz. igazságügyi miniszteri rendelettel kormányhatározattal megerősített örökbefogadási szerződés alapján” fogadta örökbe, a fiú hivatalosan a Szonda-Vida családnévet vette fel.

Pálmay József, több mint valószínű téves információkra alapozva, azt írta, hogy a szabadságharc idején honvéd utászhadnagy volt. Reális a gyászjelentőjében is megjelenő őrmesteri rendfokozat, ezzel említi a *Székely Nemzet* 1900. nov. 5-én, mikor jelen volt Sepsiszentgyörgyön a Rikánbelői Honvédegylet évi közgyűlésén, melynek választmányi tagjával 1899-ben választották meg. Több alkalommal bajtársai megbízásából, egyik felhatalmazott társával, 1905-ben és 1906-ban Nagy Miklóssal, 1907-ben Fadgyas Bálinttal képviselte a háromszéki Rikánbelői Honvédegyletet a Budapesten tartott országos honvédegyleti gyűléseken.

Barátosi birtokosként jótékonyági és egyéb közhasznú céllal kezdeményezett gyűjtések rendszeres adakozója. Ő maga is részt vállalt a gyűjtésekben, 1894-ben például „Kossuth Lajos emlékének megörökítésére alakult országos bizottság” gyűjtőívén falujából, Barátosról 18 forint adományt postázott Budapestre, ugyanakkor a vajdahunyadi református templom építése javára is gyűjtést szervezett falujában. 1892-ben Sepsiszentgyörgyön a Háromszéki Árva Fiú-szeretetházat támogatta olyképpen, hogy 40 forintot adományozott egy „ágy alapítására”, vagyis egy árva gyermek elszállásolásának biztosítására. Kézdivásárhelyen a Háromszékmegyei Erzsébet Árvaleány-nevelő Intézet javára 1894-ben egy 2000 forintos alapítványt hozott létre.

Egy időszakon át jegyzőként tevékenykedett. Háromszék, de leginkább Orbaiszék köz-, politikai és egyházi életéből is kivette részét. A Szabadelvű Párt híve volt. 1892-ben a kovásznai választókerület helyettes elnökének választották. Földbirtokosként hosszabb ideig Háromszék törvényhatósági bizottsági, a közigazgatási bizottság állandó választmányi tagja, a Kovásznai Takarékpénztár igazgatóválasztmányi tagja, egyik vezérigazgató-helyettese, a barátosi egyházközség világi képviselője, a Kovásznai Egyházmegye közgyűlési tagja, 1901. aug. 17-ig a barátosi állami iskola gondnoksági elnöke volt.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 39r, 42r, 50r, 54r, 90r, nr. 156, fol. 6r, 9v, 108v–109r, 129v–130r, 152v–153r, nr. 157, fol. 40v–41r, nr. 159, fol. 92v–93r, nr. 507, fol. 38v, nr. 508, fol. 65r, nr. 553, fol. 65v–66r, nr. 707, fol. 6v–8r; SZNM, K, Nygy.; Székely Nemzet, 1889/192, 1892/7, 1894/112, 142,

190, 1899/179, 1900/165, 1901/122, 1905/166, *Székely Nép*, 1906/11, 82, 1907/36, 90, 132, 141, 1910/28, 1912/18, 117; *BERECZ Gyula* 1893, 63; *PÁLMAY József* 1901, 51, 427; *OSZK*, <https://dspace.oszk.hu/handle/>.

SZONDA SÁNDOR, pákái, ifj. (ker. 1824. nov. 18. Barátos – 1901. szept. 26. Páké) – *közüvitéz*. Idősebb pákái Szonda Sándor és Pál (Borsai) Krisztina fia. Pákéi Szonda László honvéd őrmester és pákái Szonda Lajos honvéd hadnagy(?) testvére. Először 1854. dec. 24-én nősült, a 18. éves Deák Zsuzsannát, másodszor 1868. aug. 20-án már, mint özvegy, a 43 éves özvegy Adorján Antalné Szabó Borbálát vette feleségül. Második felesége élete 83. évében, 1908. júl. 26-án hunyt el, Pákén. Gyermeke egyik feleségétől sem született. Második feleségének gyermekei: Adorján Emma (szül. 1857. máj. 27.) és Klára (?-?). Előbbi Rác Albrethz, utóbbi Nagy Albrethz ment férjhez.

A szabadságharc alatt melyik zászlóalj kötelékében és hol harcolt, nincsenek adatok, csak annyi ismert, hogy 1890-ben a Rikánbeléli Honvédegylet tagja volt. 1900-ban a pákái március 15-i emlékünnepe alkalmával a nagyvendéglőben rendezett banketten az egyik pohárköszöntőben úgy emlékeztek meg róla, mint azok egyikéről, „ki annak idejében a székely honvédek között az első helyet foglalta el, s aki pirosuló vérével írta be nevét hazája történetébe.”

Pákéi birtokos volt, 1873-ban a pákái iskolaszék elnöke, 1893-ban pedig a pákái állami elemi iskola gondnokságának egyik kinevezett tagja. 1883-ban részt vett a megyei képviselőválasztásokon, az Orbai járás barátosi-pákéi csoportjában megnyerve a választást, megyei képviselő lett. Az Orbai Református Egyházmegye egyik vezetőségi tagja, 1887-ben a világiak részéről megválasztott egyik köztörvényszéki bírót, 1896-ban egyházmegyei képviselő, 1899-ben egyházmegyei választmányi tag volt. 1901. márc. 15-én még részt vett a Pákében megrendezett Március 15-i ünnepségen, rá hat hónapra hunyt el.

SÁL, *Fond 105*, nr. 10, nr. 507, fol. 38v, nr. 508, fol. 3r, 8r, 28v–29r, nr. 509, fol. 149v–150r, nr. 553, fol. 65v–66r; *Nemere*, 1873/37; *Székely Nemzet*, 1883/175, 1887/191, 1893/175, 1869/191, 1899/194, 1900/45, 1901/43; *MIKÁR Zsigmond* 1891, 251; *PÁLMAY József* 1901, 427; *OSZK*, <https://dspace.oszk.hu/handle/>.

TAMÁS JÓZSEF, id. (1835. nov. 8. Barátos – 1909. jan. 24. Barátos) – *közüvitéz*. Gyalogkatona rendű családból származott, református vallású. Feltételezhetően azonos azzal a Tamás Józseffel, kinek apja gyalogkatona Tamás Antal, aki élete 45. évében, 1851. febr. 19-én hunyt el. Anyja Doboi (Dobolyi) Mária. Testvérei: Karolina (ker. 1828. szept. 21.), (I.) Antal (1831. okt. 1. – 1831. nov. 11.), (II.) Antal (ker. 1833. febr. 3.), András (sz. 1838. nov. 10.), Anna (sz. 1841. szept. 2.), Károly (sz. 1845. jan. 1.) és Pál (1848. jún. 1.).

Először, mint ifjú legény, magát 22 évesnek vallva, 1857. nov. 24-én esküdt össze Barátoson Karácsony Mihály és Csoma Borbála 20 éves lányával, Karácsony Zsuzsannával, aki fiatalon hunyt el, 1866. aug. 21-én. Másodszor, ekkor magáról azt állította, hogy 35 éves, 1867. okt. 19-én a 23 éves Csekme Júliát vette feleségül. Első házasságából született: Rozália (1858. okt. 20.), Albert (1860. nov. 6.) és Károly (1863. máj. 6. – 1871. ápr. 24.). Második házasságából született gyermekei: Ferenc (1863. okt. 1.), József (1870. aug. 21.), Antal (1872. okt. 12.), György (1874. dec. 3. – 1878. febr. 3.), Póli (1876. okt. 13.), Zsuzsanna (1878. dec. 14.) és Mária (1881. ápr. 1.).

Arról, hogy a szabadságharc alatt melyik zászlóalj kötelékében és hol harcolt, nincsenek adataink. Onnan vált ismertté, hogy részt vett a szabadságharcban mint közüvitéz, hogy neve szerepel a Hollaki Attila szolgabíró által összeállított kimutatásban,

melyet a 499/1881. sz. rendelet utasítása szerint a céllal állítatott össze, hogy „alapos, minden feltűnés nélküli utánpuhatolás” útján nyilvántartásba vehesse a munkaképtelen, teljesen vagyontalan, orbai járási volt 48-as honvédeket.

SÁL, *Fond 9*, 40. sz. köteg, nr. 2/50, fol. 39., *Fond 105*, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 50r, 55v, 58v, 93r, nr. 156, fol. 4v, 7v, 10v, 14r, 18r, 30v–31r, 35v–36r, 42v–43r, 52v–53r, 55v–56r, 58v–59r, 61v–62r, 64v–65r, 68v–69r, 101r, 145v, 119v–120r, 125v–126r, 133v–134r, 152v–153r, nr. 157, fol. 4v–5r, nr. 159, fol. 9v–10r.

TAMÁS KÁROLY (ker. 1830. dec. 3. Barátos – 1918. febr. 26. Barátos) – *honvéd tizedes*. A falu történetét kutató Bibó József a 20. század elején kikutatta, hogy Barátosra az első Tamás 1634-ben, Komollóról jött át: Tamás János fiai, János és György 1635-ben barátosi lakosok voltak. Apai részéről ezek egyikének a leszármazottja. Székely gyalogkatona rendű. Anyai ágon nemesi családból származott. Apja, gyalogkatona Tamás József és Vida Sára fia, Tamás Ferenc (ker. 1810. jún. 22. – 1868. szept. 8.), kinek halálakor életkorául 66 évet diktáltak be. Anyja nemes csofalvi Csia (Terézia) Trézsia (1804 körül – 1886. márc. 24.). Szülei „a Nemes Gy[alog] Regiment C[omman]do szabadságánál fogva 3szori kihirdetés után copuláltattak” Barátoson, 1824. nov. 9-én. Testvérei: József (ker. 1825. aug. 28.), Beta (ker. 1826. okt. 17.), (I.) Ferenc (ker. 1829. ápr. 28. – 1832. jún. 18.), (II.) Ferenc (ker. 1832. dec. 2.) és Lajos (sz. 1836. júl. 20.).

Mint 31 éves nőtlen férfi, 1862. május 13-án nősült, Barátoson. Feleségül vette a 18 éves hajadon Balog Rózát, tekintetes Balog Ignác és Gazda Rákhel lányát. Ikreik 1865. okt. 1-jén születtek: István (megh. 1865. dec. 29) és Zsigmond (1865. nov. 9.) korán meghaltak, akárcsak 1863. márc. 12-én a 8 napos Gergely és a szívbeteg neje, aki 1874. dec. 25-én, 30. évesen halt meg. Másodszor 1875. ápr. 5-én a szintén özvegy, magát 50 évesnek valló Bartók Ferencné Andrád Annát vette feleségül. Második felesége 1891. aug. 12-én halt meg, Barátoson. Közös gyermekük nem született.

Több mint bizonyos, a nagyenyedi Bethlen Kollégium 1848-ban „alsóbb osztályokban tanuló növendékek” VI. osztályos diákjával azonos, ki a többi diaktársához hasonlóan, önkéntként jelentkezett honvédnek. Arról, hogy melyik alakulatban és hol harcolt, nincsenek forrásaink.

Mikár Zsigmond *Honvédnévkönyvében* Barátosról két Tamás Károly szerepel, egyikük tizedes, a másik közüvitéz. Feltehetően elírás következményeként ismétlődik a Károly keresztneve, mert a közüvitéz Tamás Károly nem más, mint az 1881-ben Hollaki Attila orbaiszéki szolgabíró által kiállított kimutatásban szereplő barátosi Tamás József volt 48-as közüvitéz. Tamás Károly rendfokozatára egyértelmű bizonyíték a *Székely Nemzet* 1900. nov. 5-i száma, melyben a háromszéki öreg honvédek évi közgyűléséről beszámolva, külön említést tettek az ott megjelenő barátosi Tamás Károly honvéd szakaszvezetőről. Halálakor valószínűleg életkorának pontos évét nem tudva, hat évvel idősebbnek, 93 évesnek diktálták be az anyakönyvbé.

SÁL, *Fond 105*, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 21v, 44r, 46r, 51v, 54v, 95r, 129v, nr. 156, fol. 5v, 47v–48r, 113v–114r, 121v–122r, 129v–130r, 149v–150r, 160v–161r, nr. 159, fol. 20v–21r, 34v–35r, 106v–107r; *MIKÁR Zsigmond* 1891, 254, 269; *Székely Nemzet*, 1900/165, 1901/31; *JAKÓ Zsigmond* – *JUHÁSZ István* 1979, 254.

TÓK (Tok) MIHÁLY (ker. 1829. júl. 27. Kőkös – 1902. dec. 9. Barátos) – *közüvitéz*. Unitárius vallású, gyalogrendű katonacsaládból származott. Apja, gyalogkatona Thok (Tók) György kőkösi lakos. A szabadságharc után került Orbaiszékre és vette feleségül 1850. júl. 28-án Pákében az akkor magát 24 évesnek

valló, református vallású Gál Rebekát. Barátoson telepedtek le és alapítottak családot. 1866-ban az unitárius vallásról átért reformátusnak. Gyermekük: Juliánna (sz. 1850), Mózes (sz. 1854. jan. 16.), Mihály (sz. 1858. jan. 18.), Mária (sz. 1862. jún. 3.), Anna (sz. 1865. jún. 7.) és (I.) Bálint (1868. júl. 25. – 1869. márc. 20.). Első felesége, Gál Rebeka 1878. dec. 17-én, 53 évesen, asztkórban hunyt el. Másodszor 1881. márc. 1-jén nősült újra. Feleségül vette a kisborosnyói születésű, 32 éves „megesett lányt”, Bende Máriát. Második házasságából született: (II.) Bálint (sz. 1883. nov. 26.), Ferenc (1886. júl. 1. – 1887. febr. 4.) és Rákhel (sz. 1888. júl. 27.).

Az 1848–1849. évi szabadságharc alatt, hogy melyik alakulatban szolgált és hol harcolt, nincsenek források. Neve Mikár Zsigmond *Honvédnévkönyvében* elírás miatt Tóth Mihály néven szerepel, ki napszámos Barátoson és a Rikánbelői Honvédegylet tagja. Barátoson a korabeli egyházi anyakönyvek tanúsága szerint ebben az időben Tóth család nem élt, a Tók családnév pedig csak az 1850-es évek közepe után, Tók Mihály révén jelenik meg a faluban.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 156, fol. 20v, 23v, 28v, 39v–40r, 46v–47r, 52v–53r, 76v, 123v–124r, 134v–135r, nr. 157, fol. 11v–12r, 20v–21r, 26v–27r, nr. 158, fol. 1v–2r, nr. 159, fol. 67v–68r, nr. 234, fol. 79v, nr. 508, fol. 2v; MIKÁR Zsigmond 1891, 269.

VERES ELEK (ker. 1822. febr. 16. Barátos – 1893. máj. 9. Barátos) – *közvitész*. Lovas katona rendű családból származott, református vallású. Apja, lovas katona Veress Mihály 67 éves korában, 1848. aug. 3-án a kolerába halt bele. Anyját, Porzolt Máriát, aki Porzolt István lánya volt, 1840. aug. 22-én temették. A szülők 1808. március 29-én esküdtek össze. Testvérei: Mihály (1809. ápr. 3. – 1810. szept. 19.), Zsigmond (1811. jan. 3. – 1812. márc. 21.), Sámuel (ker. 1812. okt. 8.), Mária (ker. 1815. ápr. 5.), Anna (ker. 1817. aug. 15.), Ráchel (ker. 1820. jan. 15.), Mihály (ker. 1824. okt. 16.), Erzsébet (1827. ápr. 28. – 1827. szept. 30.), János (ker. 1829. jún. 14.) és Ádám (1832. nov. 11. – 1841. febr. 13.). Fiútestvére, Mihály közvitészként harcolt a szabadságharcban.

Arról, hogy a szabadságharc alatt melyik alakulat kötelékében és hol harcolt, nincsenek adataink. Feltehető, hogy a lovas katona rendhez tartozóként, mint székely huszár küzdött 1848–1849-ben. Mikár Zsigmond *Honvédnévkönyvéből* annyi ismert, hogy volt honvédként, mint magánzó és barátosi lakos, a háromszéki Rikánbelői Honvédegylet tagja volt.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 20r, 22r, 24v, 27v, 31v, 34v, 38r, 42r, 47v, 52r, 57v, 76r, 76v, 86r, 121r, nr. 156, fol. 89v, 90r, 97r, nr. 159, fol. 40v–41r; MIKÁR Zsigmond 1891, 270.

VERES MIHÁLY (1824. okt. 16. Barátos – 1906. okt. 24. Barátos) – *közvitész*. Lovas katona rendű családból származott, református vallású. Apja, lovas katona Veress Mihály, anyja Porzolt Mária. Testvér Veres Elek közvitészzel. A barátosi református anyakönyvek átkutatásából arra lehet következtetni, hogy sem ő, sem bátyja nem alapított családot.

Arról, hogy a szabadságharc alatt melyik alakulat kötelékében és hol harcolt, nincsenek adataink. Feltehető, hogy a lovas katona rendhez tartozóként, mint székely huszár küzdött 1848–1849-ben. Mikár Zsigmond *Honvédnévkönyvéből* ismert, hogy volt honvédként, mint adóbegyűjtő és barátosi lakos, a háromszéki Rikánbelői Honvédegylet tagja. Betöltött funkciója feltételezi, hogy iskolát végzett személy volt.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 155, fol. 20r, 22r, 24v, 27v, 31v, 34v, 38r, 42r, 47v, 52r, 57v, 76v–v, 86r, 121r, nr. 156, fol. 90r, 97r, nr. 159, fol. 77v–78r; MIKÁR Zsigmond 1891, 270.

VÉKÁS LAJOS (1834. aug. 30. Uzon – 1891. aug. 25. Barátos) – *tizedes*. Apja, kisgalambfalvi Vékás József református teológiát végzett. Három évig Székelyudvarhelyen segédlelkész, honnan Intze Sámuel uzoni lelkész mellé hívták meg, kinek néhány hónap múltával bekövetkezett halála után, 1829. július 12-től haláláig, 1848. jan. 2-ig Uzon lelképásztora volt. Apja első felesége, az édesanyja, székelyudvarhelyi születésű Keszler Rebeka 31 éves korában elhunyt, 5 árvt hagyott hátra. Második felesége Kállai Julianna, akit 1839–40 közötti időszakban vehetett nőül. Édestestvérei közül a két nagyobbik, Székelyudvarhelyen született neve ismeretlen. Uzonban Karolina (1830. jún. 1. – 1898. aug. 30.), Ágnes (sz. 1832. júl. 1.) és József (sz. 1838. júl. 4.) született. Féltestvérei: Vilmos (sz. 1842. dec. 31.) és Sarolta (sz. 1845. jún. 1.).

Első feleségét, a 18 éves Kövér Klárát 1864. június 29-kén, Besenyőn vette feleségül, aki rövidesen elhunyt. Másodszor 1866. jan. 18-án, Kézdiabibban nősült. Feleségül vette Gidófalvi Károly és zaláni Apor Karolina 16 éves lányát, Gidófalvi Vilmát (1850. okt. 30. – 1885. nov. 29.), aki tizedik gyermeke születésébe halt bele. Gyermekük: Ida (sz. 1867. júl. 31.), (I.) Anna (1869. márc. 23. – 1869. júl. 29.), Vilma (1870. júl. 13. – 1899. máj. 24.), (II.) Anna (1871. okt. 30. – 1873. jún. 22.), Katalin, azaz Katinka (szül. 1874. jún. 16.), (I.) Ilona, vagyis Ilon (1876. júl. 7. – 1877. jún. 29.), (I.) József (1878. ápr. 5. – 1878. okt. 13.), Lajos (1880. okt. 5. – 1962. Kolozsvár), (II.) József (1882. aug. 27. – 1947. okt. 25.) és (II.) Ilona (szül. 1885. nov. 29. – 1885. dec. 22.). A felnőttkort megért fiai, Lajos és József a sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó Kollégiumban érettségiztek. Dr. Vékás Lajos jogot végzett, az első világháború előtt törvényszéki bíró, Trianon után az általa alapított kolozsvári Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet ügyvezető igazgatója, majd vezérigazgatója, közgazdasági szakíró volt. Dr. Vékás József Kolozsváron orvosdoktori oklevelet szerzett, Dés városi főorvosa, 1919-ig Szolnok-Doboka vármegye tisztii főorvosa, majd rendelő orvos, a bécsi döntés után újból tisztiorvos, a Dési Magyar Királyi Állami Kórház igazgató főorvosa, Szolnok-Doboka vármegye képviselőjében 1943. febr. 9-ével behívott felsőházi tag volt. A nyilas hatalomátvétel után 1944. okt. 16-án nem követve a kormányt Sopronba, hazaköltözött Désre, rövidesen itt is hunyt el.

Feltehetően diákként (1854-ben érettségizett a székelyudvarhelyi Református Kollégiumban) állt a szabadságharc honvédjei közé. Arról, hogy melyik alakulat kötelékében és hol harcolt, nincsenek adataink. Mikár Zsigmond *Honvédnévkönyvéből* ismert, hogy volt honvéd tizedesként a háromszéki Rikánbelői Honvédegylet tagja volt.

Közel harminc éven át, 1862 szeptemberétől 1891 májusáig Barátoson volt református lelkész. Uzonban élő nővérénél, Jánó Jánosné Vékás Karolinánál halt meg, de egykori szolgálati helyén, Barátoson, a fiatalon elhunyt második felesége mellé temették el.

SÁL, Fond 105, nr. inv. 10, nr. 27, fol. 32v–33r, 71r, nr. 109, fol. 49v–50r, nr. 156, fol. 51v–52r, 53v–54r, 55v–56r, 58v–59r, 60v–61r, 64v–65r, 67v–68r, 123v–124r, 127v–129r, 132v–133r, 134v–135r, nr. 157, 2v–3r, 7v–8r, 17v–18r, nr. 159, fol. 18v–19r, 33v–34r, nr. 502, fol. 2v, 4r, 7v, 12r, 19v, 48r, nr. 503, fol. 1r, 6v; SZNM, K, Gyj. törzsgy.; MIKÁR Zsigmond 1891, 254; GÖNCZI Lajos 1895, 183.

Levéltári források

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest (MNL OL)
K 57: *Belügyminisztérium: Honvéd Segélyező Alap (1867–1872)*

Országos Széchényi Könyvtár, Budapest (OSZK), Plakát- és Kisnyomtatványtár
Gyászjelentő-gyűjtemény (<https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/663648>)

Romániai Országos Levéltár Kolozs Megyei Hivatala, Kolozsvár – Arhivele Naționale ale României Serviciul Județean Cluj (Kolozsvári állami levéltár – KÁL)

Fond 550: *Kolozsvári Ereklémúzeum iratai*

Romániai Országos Levéltár Kovászna Megyei Irodája, Sepsiszentgyörgy - Arhivele Naționale ale României Biroul Județean Covasna, Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgyi állami levéltár – SÁL)

Fond 9: *Háromszék főispáni hivatala iratai (1876–1967)*

Fond 89: *Tuzson János hagyatéka (1686–1861)*

Fond 105, nr. inv. 10: *Egyházi anyakönyvek*

– nr. 27: *Az Albisi Év. Ref. Nemes Szent Ekklesia Anya Könyve. Kötetett Megye Biro Nemes és Nemzetes Csoma Dániel Atyánkfianak Megyebiroi felvigyázása alatt Februarius 1837* [születések, esketések, temetések, 1837–1867]

– nr. 109: *Besenői református egyház, születések, esketések, temetések (1859–1887)*

– nr. 146: *Nagyborosnyói református egyház, születések, esketések, temetések (1859–1870), konfirmálók (1859–1869) anyakönyve*

– nr. 149: *Nagyborosnyói református egyház, születések, esketések, temetések (1898–1908) anyakönyve*

– nr. 155: *Barátosi református egyház, születések (1772–1834), esketések (1770–1833), temetések (1772–1834), konfirmálók (1812–1888) anyakönyve*

– nr. 156: *Barátosi református egyház. Születési, kereszteleési anyakönyv (1834–1880). Halottak anyakönyve (1834–1880). Házassági anyakönyv (1834–1880) Kelemen József, 1844-től Zajzon András és 1862 [után] Vékás Lajos r[endes] lelkészek által vezetve*

– nr. 157: *Barátosi református egyház. Kereszteleési anyakönyv (1880–1950)*

– nr. 158: *Barátosi református egyház. Esketési anyakönyv (1880–1950)*

– nr. 159: *Barátosi református egyház. Halottas anyakönyv (1880–1950)*

– nr. 228: *Kökösi református egyház, születések (1780–1828), esketések (1791–1827), temetések (1785–1828)*

– nr. 229: *Kökösi református egyház, születések (1824–1855), esketések (1824–1854), temetések (1824–1854)*

– nr. 230: *Kökösi református egyház, születések, esketések, temetések (1855–1858) anyakönyve*

– nr. 278: *Kovásznai református egyház. Halottas anyakönyv (1840–1909)*

– nr. 502: *Uzoni református egyház, születések (1827–1842), esketések (1827–1843), temetések (1827–1852) anyakönyve*

– nr. 503: *Uzoni református egyház, születések (1842–1858), esketések (1844–1858), temetések (1853–1859) anyakönyve*

– nr. 507: *Pákéi református egyház, születések (1779–1843), esketések (1787–1843), temetések (1787–1843)*

– nr. 508: *Pákéi református egyház, születések (1843–1886), esketések (1844–1886), temetések (1843–1886)*

– nr. 509: *A pákái ev. ref. egyházköztség a. kereszteleési, b. házassági és c. halottas Anyakönyve 1887-ik éven kezdve*

– nr. 553: *Liber Baptisatorum, Copulatorum et Mortuorum ab anno 1819 die 22^a Aprilis, Ecclesiae R. Cath. Sepsis Sz. Ivaniensis et Filiarum uti: Nyén, Márkos, Dobollo, Bikfalva, Lisznyo, Magyaros, Szatsva, Egerpatak, Éresztevény, Maksa, Besenyő, Angyalos, Fotos, Martonos, Sz. György, Szemeria, Kilyén, Uzon, Laborfalva, Komolló, Réty, Bitá sub cura pastoralis Josephi Miklosi de Csik Madefalva... [1819–1857]*

– nr. 602: *Teleki református egyház, születések, esketések, temetések (1801–1835) anyakönyve*

– nr. 654: *A Nemes Czofalvi Sz[ent] Ekklesia jegyző Könyve, melyben a Születetek[ne]k, meg Holtak[na]k és Házasodtak[na]k Nevek megtalálhatnak 1794^{dk} esztendőtol fogva. Készítetett az Ekklesia költségén T. J. E. a[tyánkf]i) An[n]o 1800*

– nr. 698: *A Zágoni Réformáta Eklésia Közönséges jegyző Könyve melyben fel Irattattak 1^a A meg Kereszteltetteknek 2° A meg Házasodtaknak 3° A meg Holtaknak Neveik, mely Kezdetett 1823^{ba} Gidófalvi Csiszér Mihály Papságába, Papságának 12^{ik} Esztendejében [1823–1858]*

– nr. 707: *Zágoni római katolikus egyház, születések, esketések, temetések (1828–1857) anyakönyve*

Székely Nemzeti Múzeum, Könyvtár, Sepsiszentgyörgy (SZNM, K)

– *Farkas Ignác hagyatékából visszamaradt kimutatás*

– Gyj. törzsgy.: *Gyászjelentő törzsgyűjtemény*

– Nygy.: *Nyugtágyűjtemény 1848–49*

– Kvásárhelyi albizt. jkv.: *Kézdivásárhelyi albiztoság jegyzőkönyve*

Irodalom

- ALBERT Dávid
2005 *Székelyudvarhely református és katolikus diáksága 1670–1871* (szerk. Font Zsuzsa), Szeged.
- BERECZ Gyula
1893 *Háromszék-vármegye népoktatási intézeteinek története. Néhány adat hazai közoktatásügyünk történetéhez*, Brassó, Alexi Könyvnyomdája.
- BONA Gábor
1988 *Kossuth Lajos kapitányai*, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest.
1998 *Hadnagyok és főhadnagyok az 1848–1849. évi szabadságharcban*, I–III, Heraldika, Budapest.
2000 *Tábornokok és törzstisztek az 1848–1849. évi szabadságharcban*, Heraldika, Budapest.
2009 *Századosok az 1848–1849. évi szabadságharcban*, I–II, Heraldika, Budapest.
- CSORBA GYÖRGY
1999 Az 1848–1849-es törökországi magyar emigráció története, *Hadtörténelmi Közlemények*, CXII/2, Budapest, 352–398.
- DEMETER Lajos – DEMETER László
2019 Háromszéki honvédek, nemzetőrök, honleányok és honfiak az 1848–1849. évi szabadságharcban – Egerpatak, *Acta Siculica 2018–2019*, Sepsiszentgyörgy, 109–121.
- GÖNCZI Lajos
1895 *A Székelyudvarhelyi Ev. Ref. Kollegium multja és jelene. Történeti vázlat* (Összeáll. Gönczi Lajos), Székelyudvarhely.
- IMREH Sándor
2003 *Visszaemlékezés az 1848–49. évi szabadságharcra Erdélyben* (Sajtó alá rend., jegyz. és a bev. tan. Pásztai László), Országos Széchényi Könyvtár – Gondolat, Budapest.
- JAKÓ Zsigmond – JUHÁSZ István
1979 *Nagyenyedi diákok 1662–1848*, Kriterion, Bukarest.
- JÁNOSSY Dénes
1939 *Die Ungarische Emigration und der Krieg im Orient*, Budapest.
- NAGY Sándor
1896 *Háromszék önvédelmi harcza 1848–49*, Kolozsvár.
- LUKÁCS Lajos
1986 *Az olaszországi magyar légió története és anyakönyvei 1860–1867*, Akadémiai, Budapest.
- MIKÁR Zsigmond
1869 *Honvéd Schematismus, vagyis az 1848–1849-ki honvédseregből 1868-ban még életben volt főtisztek névkönyve*, Pest.
- MIKÁR Zsigmond
1891 *Honvédnévkönyv az 1848–49-diki honvédségnek 1890-ben még életben volt tagjairól*, Budapest.
- PÁL-ANTAL Sándor – ZEPECZANER Jenő
2005 *Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc Udvarhelyszéken 2.*, Haáz Rezső Alapítvány, Székelyudvarhely.
- PÁLMAJ József
1901 *Háromszék vármegye nemes családjai*, Sepsiszentgyörgy.
- SIMON V. Péter
1983 *Bebörtönzött honvédtisztek az olmuízi várban II.*, *Vasi Szemle*, XXXVII/3, 403–417.
- SZALCZER Sándor
1893 *Magyar emigránsok Törökországban 1849–1861*, Pécs.
- SZINNYEI József
1903 *Magyar írók élete és munkái IX.*, Budapest.
- TONK Sándor
1994 *A marosvásárhelyi Református Kollégium diáksága 1653–1848.* (szerk. Font Zsuzsa), Szeged.
- TÓTH Szabolcs Barnabás
2010 *A kovásznai Kaszinó, olvasóegyletek és népkönyvtárak a dualizmus korában*, Charta, Sepsiszentgyörgy.

Honvezi și membri ai gărzii naționale din Trei Scaune, participanți la războiul de independență maghiar din 1848-1849 – Brateș (Barátos), jud. Covasna

(Rezumat)

Programul de cercetare ia în evidență honvezii și membrii gărzii naționale din Trei Scaune, participanți la războiul de independență maghiar din 1848-1849, inclusiv pe cei care au lucrat în aparatul hinterlandului din Trei Scaune. Din rezultatul cercetărilor publicăm acum lista pașoptiștilor din satul Brateș, care conține 62 de persoane.

Honvéds, Members of the National Guard and Patriots from Háromszék During the Hungarian Revolution and War of Independence of 1848–1849

Barátos (Brateș, Covasna County)

(Abstract)

This paper forms a part of our ongoing research project which aims at cataloguing all the Háromszék honvéds (soldiers of the Hungarian revolutionary national army) and members of the National Guard (Nemzetőrség), as well as those inhabitants of the seat who actively supported the Hungarian war effort from the hinterland during the 1848–1849 Revolution and War of Independence. The current paper lists 62 such persons from the village of Barátos.